

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879.   Andra Kammaren.   N:o 41.

Onsdagen den 23 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 15, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Nionde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Punkten 21,

deruti Utskottet tillstyrkt,

att Kongl. Maj:ts framställning om beviljande af en årlig pension af 3,000 kronor för notarien vid Konsistorium i Vesterås, fil. doktorn Johan Wilhelm Sjöqvist måtte af Riksdagen bifallas.

*Om pension
för Konsistori-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.*

Beträffande denna hemställan anförde

Herr Aug. Peterson: Äfven i denna punkt är jag af olika åsigt med Stats-Utskottet. Jag tror nemligen icke, att det är i sin ordning att Riksdagen pensionerar ecklesiastike tjänstemän, utan att i stället i fråga om dessas pensionerande bör ordnas på annat sätt. I detta fall har Utskottet visserligen åberopat äldre författningar, men huru dessa tillämpats, har Utskottet icke omnämmt.

Af nu anförda skäl anhåller jag om afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag har visserligen icke inom Utskottet opponerat mig emot ifrågavarande pension — detta är jag villig att erkänna — emedan densammas beskaffenhet undgick min uppmärksamhet. Men detta hindrar mig dock icke att nu, sedan jag erfarit, att Riksdagen förut varit af annan åsigt uti likartade fall, yrka på att Riksdagen återgår till denna åsigt. Det förundrar mig dock icke, att regeringen af Riksdagen äskat ifrågavarande pensions beviljande, då Riksdagen förra året beviljade pension åt Konsistori-notarien Lagerheim i Kalmar. Riksdagen har dock, såsom jag redan nämnt, förut uttalat den åsigten, att staten icke borde pensionera

*Om pension
för Konsistori-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)*

ecklesiastike tjänstemän. Så skedde 1870, då det var fråga om pension åt Erkebiskop Reuterdahl, andra exempel att förtiga. Konsistoriinotarierna tillsätts ju af domkapitlen, utan någon regeringens åtgärd. De behöfva icke aflägga några prof. Om de äro prester, få de beräkna ecklesiastika tjänsteår, hvarjemte deras enkor eller barn äro berättigade till pension ur presterskapets enke- och pupillkassa. Dessutom hafva konsistoriinotarierna i allmänhet rätt vackra inkomster utom deras löner, om man nämligen får tro hvad som allmänt påstås, eller att presterna inom stiftet få släppa till rätt vackra handtryckningar. Således är det många skäl, som tala emot en sådan pension i och för sig.

Men om nu konsistoriinotarierna det oaktadt äro berättigade till pension, så kunna medlen dertill tagas antingen ur biskopslöneregleringsfonden, hvars behållning år 1876 uppgick till 48,598 kronor, eller ock ur presterskapets löneregleringsfond med en behållning vid samma års slut af 495,000 kronor och hvars inkomster för året öfverstege utgifterna med 65,000 kronor. Jag tror på grund häraf och da dessa fonder äro afsedda att användas för ecklesiastika ändamål, att de böva lemna medel äfven till nu ifrågavarande och likartade pensioner.

Det är på dessa skäl som jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Fredricson: Så vidt jag har mig bekant, så är Konsistoriinotarien Sjöqvist en förmögen man. Han har under sin tjänstetid haft goda inkomster och är egare af en större stadsegendom i Vesterås. Han är derföre icke i behof af någon pension. Jag yrkar derföre afslag å Kongl. Maj:ts derom gjorda. af Stats-Utskottet tillstyrkta framställning.

Herr Linder: Med anledning af hvad som nu blifvit under diskussionen yttradt, anhåller jag om Kammarens uppmärksamhet för några ögonblick.

Det har blifvit nämndt, att med afseende å konsistoriinotarietjänsterna i och för sig, att dessa tjänster tillsätts af konsistorierna och att Kongl. Maj:tt följaktligen icke har vare sig med tillsättandet af tjänsten eller med pensionering af den afgående tjänsteinnehafvaren att skaffa. Det är ytterligare nämndt, att, om någon pension i detta fall vore behöflig, så kunde medel dertill tagas antingen ur biskoparnes eller det öfriga presterskapets löneregleringsfonder. Ytterligare är nämndt — om jag hörde rätt — af talaren på upplandsbänken, hvars lägmälda yttrande jag hade svårt att uppfatta, att den nuvarande innehafvaren af konsistoriinotariebefattningen i Vesterås skulle hafva samlat förmögenhet, så att han icke vore i behof af någon pension vid sitt afgående från tjensten.

Jag skall be att, innan jag särskildt yttrar mig om den nu föreliggande frågan, få erinna Kammaren om hvad Riksdagen beslutat i två föregående, likartade fall. Det ena inträffade år 1877, då Riksdagen beviljade pension åt Konsistoriinotarien Friedleif i Linköping i anseende till oförvitlig och väl förrättad tjänst under många år, på grund af uppnadda 68 lefnadsår och på grund deraf att någon pen-

sionsstat icke blifvit för konsistoriinotarierna fastställd. Linköpings domkapitel ingick till Kongl. Maj:t med anhållan om pension åt Friedleif. Och uti bilagan till statsverkspropositionen yttrade dåvarande ecklesiastikministern till statsrådsprotokollet härom följande: »I betraktande af Friedleifs under en lång tjenstetid ådagalagda, af domkapitlet vitsordade skicklighet samt hans vid framskriden ålder och tilltagande sjuklighet icke oberättigade önskan att lemna sin ansträngande tjenstbefattning, finner jag mig, ur synpunkten jemväl af angelägenheten att innehafvare af konsistoriinotariebefattning icke för utkomsten på sin ålderdom skall vara hänvisad uteslutande till embeten i kyrkans tjenst, utan att dylik befattning äfven må kunna sökas af andra än prester, med utsigt att innehafvaren deraf i likhet med andra statens tjenstemän varder för ålderdomens behof medelst pension betryggad, föranlåten i underdanighet tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att Konsistoriinotarien Friedleif må från och med månaden näst efter den, då afsked honom meddelas, öfverflyttas på allmänna indragningsstaten till åtnjutande under sin återstående lifstid af pension till årligt belopp af 3,000 kronor». Denna Kongl. Maj:ts framställning vann Stats-Utskottets fullständiga erkännande, så att Utskottet endast och allenast med åberopande af hvad sålunda blifvit af Kongl. Maj:t anfördt hemstälde, att Riksdagen måtte bifalla den Kongl. propositionen. Och då frågan förekom i Kamrarne, blef Utskottets tillstyrkande hemställan bifallen af båda Kamrarne utan föregående diskussion.

Vid 1878 års riksdag förekom i statsverkspropositionen en hemställan om beviljande af pension åt Konsistoriinotarien i Kalmar, icke, såsom det yttrades från skånebanken, Lagerheim utan, såsom jag tror mig kunna säga på grund af de upplysningar Kongl. Maj:t lemnat, Lagerhamn. Kongl. Maj:t gjorde framställning om pension åt honom på grund deraf, att han efter lång och väl vitsordad tjenstgöring till följd af styrkt sjuklighet och betydligt minskad arbetsförmåga icke längre förmådde att bestrida notarietjensten; åberopande Kongl. Maj:t, bland annat, att ännu voro icke lönerna för konsistoriinotarierna så reglerade, att de egde rätt att utan särskild framställning derom till Riksdagen af Kongl. Maj:t erhålla pension på allmän indragningsstat. Denna framställning blef af Stats-Utskottet förordad, och ärendet blef af Kamrarne utan diskussion bifallet. Stats-Utskottet yttrade sig i anledning af denna fråga sålunda: »Då Lagerhamu, som före anställningen såsom konsistoriinotarie under 2 $\frac{1}{2}$ år varit anställd såsom lärare vid offentligt läroverk, såväl genom intyg om försvagadt helsotillstånd som i afseende å lefnadsålder och snart nog äfven i fråga om tjenstear fullgjort de villkor för pensions åtnjutande från allmänna indragningsstaten, som för civile tjenstemän i allmänhet äro gällande, får, med afseende jemväl derå, att pension förut blifvit af Riksdagen åt konsistorienotarie beviljad, Utskottet, med hänvisande i öfrigt till statsrådsprotokollet, hemställa, att den för Konsistorienotarien Lagerhamn äskade årliga pension må af Riksdagen beviljas».

Här har nu från domkapitlet i Vesterås inkommit en ansökning af fullkomligt likartad beskaffenhet med de af domkapitlen i Linköping och Kalmar förut ingifna; och Kongl. Maj:t har med anled-

*Om pension
för Konsistori-
inotarien
J. W. Sjöquist.
(Forts.)*

Om pension
för Konsistori-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)

ning deraf funnit sig föranlåten att till Riksdagen aflåta denna proposition. Ifrågavarande Konsistoriinotarie Sjöqvist har 37 år fingerat såsom tjänsteman i domkapitlet och deraf 23 år såsom konsistoriinotarie. Han har nu uppnått en ålder af 67 år och är, efter hvad läkarebetyg utvisar, så försvagad till sin halsa, att han är oförmögen att vidare sköta sin tienst; och då han, på sätt domkapitlet upplyser, saknar enskild förmögenhet, samt då de med notariatstjensten förenade löneinkomster icke medgifva honom att aflöna någon vikarie, har han erhållit domkapitlets förord till att komma i åtnjutande af en årlig pension af 3,000 kronor. Hans lön har under de sista tio åren i medeltal uppgått till 3,794 kronor 40 öre, och på grund häraf har Kongl. Maj:t föreslagit, att en pension måtte honom beviljas till ett belopp af 3,000 kronor.

Kammaren har nyligen förehaft frågan om löneförhöjning för konsistoriimanuenserna. Kongl. Maj:t föreslog beviljandet af ett högre belopp än det, som hittills utgått, till förstärkande af desse skäligen dåligt aflönade tjänstemäns löner; men Riksdagen beviljade endast det belopp, som dertill förut utgått, på grund deraf, att de vid konsistorierna anstälde tjänstemäns aflöning är under reglering, och att man således snart har att från Kongl. Maj:t vänta ett fullständigt förslag till reglering af desse tjänstemäns aflöningsförhållanden. Det är under sådana omständigheter icke riktigt att hänvisa till fonder, som skola användas för presterskapets räkning och säga, att, om så behöfves, man af dem kan pensionera tjänstemän på nu ifrågavarande stat. Det bör vara de medlemmar af Riksdagen, som bemödat sig att taga kännedom om verkliga förhållandena, bekant, att staten har få tjänstemän, som fullgöra för staten ganska viktiga åligganden för ett så godt pris, som de vid domkapiteln anstälde konsistoriinotarierna och konsistoriimanuenserna. De äro aflönade med en ringa eller ingen lön och för öfrigt med sportler och afgifter utgående från presterna i det stift, der de äro anställda. Emellertid hafva vi nu kommit derhän, att presterna i ett eller annat stift förklarar, att de icke numera anse sig skyldiga att aflöna desse tjänstemän, enär deras embetsåligganden hufvudsakligen utöfvas för statens räkning; och så vida man anser svenska kyrkan för en äfven för statens ändamål verkande kyrka, äro de äfven för statens räkning anställda. Man kan naturligtvis icke hafva något att invända mot en sådan vägran af särskilda stifts presterskap. Det torde, dels med hänsyn härtill, dels på grund af den nya allmänna regleringen af tjänstemännens löner, utan tvifvel snart uppgöras ett förslag jemväl till reglering af desse tjänstemäns löner; och det kan icke vara tvifvel om, att staten då måste känna sig skyldig att aflöna desse tjänstemän. Staten har också insett rättigheten häraf och i två särskilda föregående fall ansett sig böra bevilja pension åt tjänstemän i samma kategori som den nu ifrågavarande.

Jag föreställer mig, att denna Kammare instämmer i det beslut Första Kammaren redan fattat, och att denna Kammare icke skall finna skäl eller anledning till att frångå de beslut, som Kammaren i likartade fall vid två föregående riksdagar fattat, då här icke föreligger någon den ringaste anledning till ett afvikande beslut, utan tvärtom alla förhållanden och alla omständigheter påkalla Riksdagens och Kam-

marens medverkan för befrämjande af det mal, hvarom Kongl. Maj:t afgifvit proposition, och hvilket nu är alldeles detsamma som vid två föregående riksdagar. Följaktligen kan jag icke, åtminstone så vidt de föreliggande handlingarne utvisa, finna något skäl anfördt, som kan föranleda till annat beslut än det Riksdagen vid de föregående af mig nu omnämnda tillfällena fattat. Några andra upplysningar än dem vederbörande myndigheter lemnat om nu ifrågavarande tjänsteman känner jag för min del icke; och jag har anledning att draga i tvifvelsmål, att sådana kunna lemnas.

Då således den ifrågavarande tjänstemannen i 37 år varit i det allmännas tjänst anstald och har ett hedrande vitsord om sin tjänstgöring att åberopa, samt dessutom företett betyg derom, att hans helsa genom trägen och långvarig tjänstgöring blifvit så försvagad, att han icke kan sköta tjänsten, samt då härförutom blifvit af domkapitlet upplyst, att personen i fråga saknar enskild förmögenhet, får jag, då några bevis icke blifvit i något hänseende anförda, som kunde gifva anledning dertill, att Kammaren skulle frångå det beslut, Kammaren i likartade fall vid de två närmast föregående riksdagarne fattat, för min del hemställa, det Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Hittills har det inom Riksdagen varit en allmänt erkänd praxis, att ecklesiastike tjänstemän icke å riksstaten erhålla pension. Dessa tjänstemän, hvarom nu är fråga, innehafva en alldeles säregen ställning; de tillsättas af konsistorierna och deras aflöning utgår på ett egendomligt sätt. Konsistoriinotarierna uppbära en obetydlig lön af staten; för öfrigt åtnjuta de olika i olika stift sina inkomster genom dels presterskapets tillskott och dels expeditionslösen. Den föregående talaren omnämnde också rätteligen detta, men han glömde konsistoriinotariernas kanske viktigaste inkomstkälla, nemligen deras rätt till 6 procent provision å den uppbörd, som går genom deras händer. Denna uppbörd har på de senaste åren betydligt stigit till följd af Riksdagens beslut att ett års inkomster af hvarje ledigt pastorat skall gå till presterskapets enke- och pupillkassa. Detta åter har gjort att konsistoriinotariernas inkomster så ökats, att i vissa stift man just på denna grund indragit en del af konsistoriinotariernas öfriga inkomster, emedan man tyckte att deras löneförmåner, redan förut tillräckliga, blefve genom uppbördsprocentens betydliga ökande för stora.

Visserligen är det mycket riktigt, att Riksdagen förut i två likartade fall gifvit konsistoriinotariet pension, men derföre är det icke sagdt, att detta bör blifva regel. Om man nu bifaller den begärda pensionen, har man emellertid så godt som gifvit på hand, att hvarje konsistoriinotarie skall hafva rätt till dylik pension. För min del måste jag dock anse det ganska olämpligt, att desse tjänstemän, som tillsättas af konsistorierna och, om de äro prester, ega att åtnjuta presterlig tjänstårsberäkning, skola hafva rätt till pension från staten.

Med anledning af hvad af domkapitlet i Vesterås blifvit yttradt, att den ifrågavarande tjänstemannens inkomster skulle vara så sma, att enligt dess åsigt han icke skulle hafva råd att aftöna en vikarie, vill jag endast nämna, att det väl kan vara möjligt, att så är förhål-

*Om pension
för Konsisto-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)*

Om pension
för Konsistorii-
rättsnotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)

landet i detta stift, men att jag deremot vet ett stift, der konsistorii-notariatstjensten i öfver 20 år upprätthållits af vikarie, men der vikarien till tjenstens ordinarie innehafvare betalt ett icke så obetydligt arfvode för det han fått sköta tjensten och uppbära dess inkomster.

Då vi dessutom förmodligen snart hafva att vänta Kongl. proposition om reglering af de ifrågavarande tjänstemännens löner och göromål, hvarigenom, som jag hoppas, aflönings sättet blifver tidsenligare än det nuvarande, samt uppbördsprocenten afskaffad, och då det väl är att förmoda, att i sammanhang härmed deras rätt till pension kommer under ompröfning, samt då jag icke tviflar på att den ifrågavarande tjensten, som väl icke är af så särdeles svår och vigtig art, kan tills vidare upprätthållas genom vikarie, yrkar jag för min del afslag å Stats-Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr O. B. Olsson: Jag skall först bedja att få tillkännagifva, det jag till alla delar instämmer i det yttrande, den siste talaren afgifvit. Jag vill dertill endast tillägga, att jag icke tror det vara alldeles lämpligt, att, om åt de ifrågavarande tjänstemännen pensioner skola beviljas, dessa skola utgå från statsverket, utan anser jag, att de hellre borde utgå från presterskapets eller biskoparnes löneregringsfonder. Jag tror, att detta vore mera i sin ordning. Jag instämmer emellertid i det af den siste talaren framställda yrkande.

Herr Rubenson: I Riksdagsordningens 39 § heter det, att »Stats-Utskottet åligger att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå ej mindre hvad till fyllande af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna» etc. Här af framgår, att Stats-Utskottet eger skyldighet att för Kamrarna utreda ärendena, innan de till Kamrarna inkomma. Här föreligger en Kongl. Maj:ts proposition samt vidare en punkt i Stats-Utskottets utlåtande, deri Stats-Utskottet enhälligt tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Under sådana omständigheter hade jag föreställt mig, att man med full trygghet kunde antaga, att frågan vore tillräckligt och fullt utredd och att Kongl. Maj:t haft rätt i sin uppfattning, då han hemstälde om beviljande af ifrågavarande anslag. Nu befinnes emellertid, att, långt ifrån att någon af Stats-Utskottets ledamöter anser sig skyldig att här uppträda och tala för förslaget, det besynnerliga förhållande inträffat, att två af dem tvärtom motarbetat det förslag, om hvilket de förut varit med. Jag vet för min del icke, hvilken särskild upplysning eller inträffad händelse tillkommit, sedan Stats-Utskottet afgifvit sitt utlåtande, som kunnat vålla en sådan omkastning i åsigt; ty jag kan icke anse en utskottsledamots förklaring att denna punkt undgått hans uppmärksamhet vara en sådan ny tillkommen upplysning eller inträffad händelse. Väl har jag icke sjelf hört dessa ord fallas, men jag har af flere personer hört berättas, att hans yttrande så fallit. Då jag emellertid, på grund af den auktoritet, som ligger i Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets sammanstämmande åsigt, förut trott mig böra rösta för bifall till den förevarande punkten, och då jag icke nu

fått anledning att frångå denna åsigt, hemställer jag om bifall till Stats-Utskottets eget förslag.

*Om pension
för Konsistori-
notarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)*

Herr O. B. Olsson: Hvad angår den siste talarens anmärkning, att Stats-Utskottets betänkande i denna punkt genomgått Utskottet utan någon reservation, vill jag för min del frisäga mig från all skuld derutinnan, enär jag, på grund af permission, icke deltog i behandlingen af vare sig Åttonde eller Nionde hufvudtiteln. Sålunda kan hvad den siste talaren lade Stats-Utskottet till last, icke komma mig till del.

Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Herr Abr. Rundbäck: Det skall icke mycket förvåna mig, om Kammaren i denna punkt afslår Stats-Utskottets betänkande, oaktadt det icke är åtföljdt af en enda reservation. I dag på förmiddagen inträffade nemligen det exempellösa, att denna Kammare, med sin kända sparsamhet och benägenhet att stryka äfven de minsta summor, beslöt en förhöjning i en enkas pension utöfver hvad både Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, och deremot i en annan punkt afslog hvad Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit, då det gälde en af landets mest utmärkte tjänstemän. Sålunda kan jag icke förvånas öfver om här i Kammaren beslut fattas, hvilka man på förhand aldrig kunnat beräkna.

Hvad nu angår pensioner till konsistoriinotariet, så må det väl vara sant, att sådana pensioner sällan ifrågakomma, emedan konsistoriinotarierna, såsom betänkandet upplyser, i egenskap af prester, i allmänhet få åtnjuta presterskapets tjänsteårsberäkning samt söka befordran till presterliga tjänster; men åtskilliga af dem hafva icke begagnat eller icke kunnat begagna sig af denna utväg, enär de icke varit prestvigde eller icke tagit prestexamen. Det förefaller då märkvärdigt, att, när de icke äro i stånd att sköta sin tjänst och icke heller, enär lönen är så ringa, kunna hålla en vikarie, de icke skola, med åtnjutande af pension, få från tjänsten afträda. Herrarne skola icke föreställa sig, att dessa tjänster äro några sinekurer, eller att göromålen, såsom den siste talaren sagt, äro så likgiltiga och obetydliga, att staten vid dem icke bör fästa något intresse. Med allt som angår folkundervisningen hafva konsistoriinotarierna att syssla; och sådana mål uppgå redan nu inom hvarje stift till flere hundratal. Nu är väl, såsom en talare på hallandsbänken uttalat, sant, att staten icke aflönar desse tjänstemän. Ja, det är tyvärr allt för sant; i det stift t. ex. jag tillhör, har konsistoriinotarien i ett för allt icke ens 3,000 kronor i lön, oaktadt han bekläder en ganska ansträngande befattning; och af hans ringa lön betalar staten den ojemförligt minsta delen. Hvad angår samme talares uppgift, att presterskapet bidrager till konsistoriinotariens aflönande, är så kanske förhållandet i några stift, der presterskapet frivilligt åtagit sig sadant; men i det stift, jag tillhör, kommer detta icke i fråga, och jag har mig bekant, att i flera stift, der så förut varit förhållandet, presterskapet återtagit sitt frivilliga åtagande att aflöna konsistoriinotarien, då de, såsom mig synes med full rätt, ansett att han, såsom statens tjänsteman, bör aflönas af staten, men icke af dem. Och allraminst bör man väl kunna fordra, att pre-

Om pension
för Konsisto-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)

sterskapet äfven skall pensionera konsistoriinotarierna. Hvad slutligen angår påstendet, att konsistoriinotarierna åtnjuta provision på sin uppörd, kan väl denna provision i somliga stift, såsom t. ex. i Skåne, uppgå till betydande belopp, men i det stift jag tillhör har denna provision icke uppgått till mer än några hundra kronor om året. I allt fall, då en konsistoriinotarie är otjenstbar och icke vidare kan utfärda några expeditioner, kunna väl icke gerna de tjänstgöringen åtföljande sportler tillfalla honom.

Här förefinnas sålunda så många skäl för pensionens beviljande, och bland andra det, att Riksdagen tillföre vid två tillfällen beviljat pensioner åt otjenstbara konsistoriitjenstemän, att någon anledning icke torde gifvas att nu afslå förevarande af Kongl. Maj:t begärd pension, hvilken Stats-Utskottet jemväl tillstyrkt.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag tror, att Stats-Utskottet ganska väl känt till den af Herr Rubenson upplästa grundlagsparagrafen, liksom jag tror, att Stats-Utskottet visat detta genom åtskilliga till denna Riksdag ingifna förslag. Jag tviflar till och med på att Herr Rubenson ens godkänt alla de förslag till indragningar och besparingar Stats-Utskottet framställt. Nu heter det, att, när i detta fall både Kongl. Maj:ts proposition och Stats-Utskottets förslag öfverensstämma, skulle alla skäl tala för bifall till Utskottets hemställan. Det är redan af en föregående talare erinradt, att denna Kammarer förut i dag bifallit en högre pension än Kongl. Maj:t föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt; och jag kan tillägga, att detta skett utan att man hörde någon protest från representanten på stockholmsbanken.

I afseende på de af Herr Linder gjorda anmärkningarne i hans temligen långa anförande, hvilket dock nästan endast innehöll, att, efter som Riksdagen tvenne gånger förut beviljat dylika pensioner, borde detta också *nu* så ske, vill jag nämna, att jag deremot tror, att, i fall de anmärkingar, som för öfrigt gjorts mot den ifrågasatta pensionen, äro berättigade, det är allt skäl att afbryta på den väg, som anses icke vara den rätta. Jag har icke heller hört något skäl, hvarför icke de fonder, till hvilka jag hänvisat, skulle kunna användas, derest denne konsistorienotarie verkligen bör pensioneras. Om också Stats-Utskottet härvid begått ett fel, är Kammarer dock äfven skyldig tillse hvar besparingar och indragningar kunna göras, hvarför jag fortfarande anhåller om afslag på Utskottets förslag.

Herr Key: Här har blifvit anmärkt, att vid flera tillfällen i dag utgången af debatten rörande denna hufvudtitel varit aldeles oberäknad, ity att man *afslagit* en af Stats-Utskottet tillstyrkt pension till en enka och åter igen *höjt* pensionen till en annan enka utöfver hvad Utskottet föreslagit. Hvad först beträffar den enka, som icke af Kammarer erhöill pension, kommer detta sig deraf att det, sedan Utskottets utlåtande afgifvits, har upplysts, att, i motsats till hvad Kongl. Maj:ts proposition derom gifvit vid hand, denna enka och hennes anförvandter äro i sådana lefnadsomständigheter, att någon pension till henne icke borde ifrågakomma. Hvad vidare beträffar den andra enkan, hvars pension man har höjt, får jag för min del förklara, att skälet, hvarför

jag utan någon tvekan gaf min röst för en sådan förhöjning, var min vetskap om, att just i dessa dagar hela hennes lilla bo blifvit försäldt, och att hon nu för sig och sina små barn snart sagt icke hade en egen säng eller något som hon i egentlig mening kunde kalla för sitt. Sadana säregna förhållanden, som man fått kännedom om efter det ärendet af Utskottet behandlats, och hvilka man icke kan begära att Stats-Utskottet alltid skall på förhand känna till, kunna med skäl berättiga till förändrade åsichter.

På samma sätt är förhållandet med den nu ifrågavarande pensionen. Så som ärendena jaga och måste jaga hvarandra i Stats-Utskottet, der det ibland händer att 10. 12 å 15 ärenden på en och samma dag måste pröfvas och afgöras, der måste den ena afdelningen lita på den andra; man kan då verkligen räkna att in pleno afgöra en eller annan fråga, som man tror vara fullt utredd på afdelningen, men hvilket sedan befinnes måhända icke alldeles vara förhållandet. Sådant kan inträffa, och så har tvifvelsutän skett med Stats-Utskottets nu förevarande hemställan.

För min del vill jag blott tillägga, att till följd af de upplysningar jag efter ärendets behandling i Utskottet och under hand erhållit, jag icke anser mig fela eller göra mig skyldig till något misstag, då jag nu anhåller om *afslag* å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Åke Andersson: Jag har begärt ordet med anledning af en talares på vesterås-bänken yttrande. Han sade, att det finnes många skäl, som talade för bifall till Stats-Utskottets nu ifrågavarande hemställan. Jag vågar dock påstå, att det finnes ännu flera skäl, som tala för *afslag* å samma hemställan, och hvilka skäl af Herr Lyttkens framstälts, hvarför jag för min del instämmer i hans yrkande om *afslag* på Utskottets förslag.

Herr Sven Andreasson: Då jag icke deltagit i Åttonde och Nionde hufvudtitlarnes behandling inom Stats-Utskottet, emedan jag då hade permission, kan jag naturligtvis icke drabbas af de anmärkningar, som här gjorts mot Utskottets utlåtande i denna punkt. Jag vågar dock säga, att det kanske icke är fullt riktigt att klandra Stats-Utskottets ledamöter därför att de, i följd af senare och bättre upplysningar, af rätthafveri icke hålla på Utskottets förslag, utan i stället handlat efter sin öfvertygelse. Jag tror icke detta vara något klandervärdt, utan tvärtom väl befogadt, ty Stats-Utskottet är icke allvetande, lika litet som någon annan korporation är det. Då Utskottet efter beslutets fattande fått upplysningar, som, om de förut kommit Utskottet till del, bort föranleda ett annat beslut, har det, efter min åsigt, haft fullt skäl att frångå den uppfattning, som förut i denna fråga inom Utskottet gjort sig gällande.

Jag sluter mig således till dem, som yrka *afslag* å Utskottets förslag.

Herr Linder: Jag anhåller att få meddela några upplysningar med anledning af, dels en talares på hallandsbänken yttrande och dels hvad en talare på skånebänken framhållit. Begge dessa talare påstodo,

*Om pension
för Konsisto-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)*

*Om pension
för Konsisto-
riinotarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)*

att konsistorienotarierna hafva stora inkomster genom provision på den uppörd, som går genom deras händer, och på de medel, som genom dem ingå till presterskapets enke- och pupillkassa. Talaren på hallandsbänken menade sig derjemte kunna upplysa, att särskildt i ett stift dessa inkomster uppginge till betydliga belopp och att med tillhjälp af sådana resurser innehafvare af dylika tjänster, som den nu ifrågavarande, mycket väl kunde aflöna vikarien och ändå sjelfve hafva tillräckligt öfver att lefva på. Men, så vidt man uttalar sig på sadant sätt med vetskap om att detta bör eller kan utöfva inflytande på afgörandet af en fråga af den beskaffenhet, som den föreliggande, så bör man först skaffa sig fullt reda på, huru det verkligen förhåller sig i det fall, varom talas. De särskilda stiftet i riket äro, såsom herrarne torde hafva sig bekant, temligen olika hvarandra både till folkmängd och utsträckning. Lunds stift är störst och folkrikast. De andra stiftet äro alla mindre än detta. Hvad särskildt Vesterås stift beträffar, så kan jag meddela den upplysning i saken, efter som jag är medlem af stiftsstyrelsen, att de inkomster konsistorienotarien kan påräkna af uppördsprocent utaf enke- och pupillkassans liksom alla andra uppördsmedel, hvilka gå genom hans händer, icke belöpa sig till något belopp, som ens är nämnvärdt i jemförelse med de enahanda inkomster, som tillfalla konsistorienotarien i det stift, på hvilket han syftade. Dessa uppördsmedel utgöra der endast några få hundradetal kronor — jag kan ej bestämdt uppgifva siffran, men beloppet torde kunna utrönas genom statsrevisorernes ärliga berättelse.

Det har också blifvit sagdt, att, i händelse en sådan pension, hvarom här är fråga, erfordras, så kan den tagas af en del fonder, som af talaren på skanebänken omnämndes. Jag vet ej att dessa fonder äro bestämda för nu ifrågavarande tjänstemäns pensionering; utan deras användning eger rum i enlighet med vederbörligen fattadt beslut. Först sedan på den vägen blifvit stadgadt, att de skola användas på sätt talaren nämnde, först då kunna deras tillgångar för ändamålet anlitas; men, så vidt jag kan förstå, eljest icke.

Man har jemväl uppgifvit och upprepat — af hvad skäl vet jag ej — att nu ifrågavarande tjänsteman skulle hafva enskild förmögenhet; upplysning härom skulle, säger man, hafva vunnits, efter det Stats-Utskottets yttrande i frågan afgifvits. Domkapitlet i Vesterås, som på embetets vägnar till Kongl. Maj:t afgifvit utlåtande i ännu, har emellertid förklaradt, att han ej eger någon enskild förmögenhet. Jag är ej i tillfälle att, vare sig såsom ledamot i det domkapitel, hvilket afgifvit ett så beskaffadt utlåtande, eller såsom enskild person, boende å den ort, der ifrågavarande tjänsteman har sin verksamhet, lemna någon annan uppgift än den, som blifvit lemnad i berörda utlåtande. Hafva några enskilda rapporter på en eller annan väg afgått och blifvit spridda i Kammaren, så hoppas och önskar jag, att dessa rapporter måtte äläggas att närmare specificera sig och bevisa rättigheten af sitt innehåll, innan man, på sätt här skett, på sådan grund helt enkelt jäfvar ett af en offentlig myndighet å embetets vägnar afgifvet utlåtande.

Jag fortfar att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herrar *Fredenberg, J. E. Johansson* och *Harald Ericsson* instämde med Herr Linder.

*Om pension
för Konsistori-
notarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)*

Herr Hedlund: Det är verkligen sant, att enskilda rapporter ingått i denna sak; och då jag för min del mottagit en sådan och ej ansett mig berättigad att lemna frågan utan all undersökning, så kan jag måhända anses skyldig att här stå för hvad jag i saken för en och annan ledamot af Kammaren omtalat. Det har ej med visshet blifvit sagdt, att ifrågavarande tjänsteman i närvarande stund eger enskild förmögenhet, men det har blifvit upplyst och torde kunna styrkas, att han ärft förmögenhet efter fadren. Han anses äfven, ehuru detta icke kan med visshet sägas, hafva ärft efter modren och slutligen äfven i ett senare stadium af sitt lif ytterligare erhållit arf. Jag har vid sådant förhållande antagit, att ifrågavarande person, som left såsom unggkarl till sitt 50:de år och en lång tid åtnjutit de med konsistori-notarietjensten i Vesterås förenade inkomster, icke skulle kunna vara i förlägenhet, utan att han åtminstone hade kvar den egendom, han genom arf erhållit. Men som hvar och en vet. är egendom ett vanskligt ting, och det kan ju derföre vara möjligt att hans förmögenhet gått förlorad. Emellertid torde man vara fullt berättigad att, när man kommer in på denna olyckliga 9:de hufvudtitel, der så många enskilda förhållanden måste undersökas och der man såsom riksdagsman kommer i den obehagliga ställningen att nödgas pröfva enskilda omständigheter, nästan som vore man medlem af en fattigvårdsstyrelse, framdraga sådana fakta som dessa, på det att det må komma till en förklaring. Jag betvivlar ingalunda, att domkapitlet varit väl underrättadt, när det afgaf sitt utlåtande; men säkert är emellertid, att, när den ifrågavarande rapporten bragtes till den ärade talaren, sporde jag honom, om han vore viss om och kunde garantera uppgiftens rigtighet. Men han undandrog sig att svara derpå, ty, sade han, den saken hör icke hit.

Efter som vi äro inne på det enskilda området — och jag tror, att den ärade talaren afsåg något ditåt — vill jag härmed förklara, att jag skall stå för den meranämnda rapporten, likasom jag är viss om, att talaren står för sitt svar. Jag har aldrig vågat påstå, att den ifrågavarande personen eger någon förmögenhet i behåll — så mycket sämre för honom. Ty hvar och en, som icke har att vänta sig någon pension från statens sida, borde i tid se till, att han på alderdomen har något öfver att lefva af, eller också borde han medelst lifassurans eller på annat sätt betrygga sina efterlevandes ställning, på det att icke Riksdagen — jag upprepar det — vid sådana här tillfällen må, såsom nu, behöfva konstituera sig till fattigvårdsstyrelse.

Herr Harald Ericsson: Jag anser mig pligtig att här nämna, hvad jag har mig bekant om ifrågavarande person; och jag tror mina ord böra kunna tillmätas något mera tillit, än anonyma bref, liksom jag också står för hvad jag säger. Jag är nemligen bosatt i närheten af herr Sjöqvists födelseort och känner temligen väl till, huru det var efter hans fader. Denne efterlemnade en förmögenhet af på sin höjd 50—60,000 kronor, som fördelades emellan fyra barn, deraf två söner

Om pension
för Konst-
notarien
J. W. Sjöqvist.
(Forts.)

och två döttrar. Den ene af sönerne öfvertog egendomen och löste till sig de andres delar. Herr Sjöqvist har tagit graden, såsom her-
rarnes måhända kända till, och jag tror mig veta, att han hade intet öfver, då han slutat sin examen. På detta sätt förhöll det sig efter föräldrarnes fränfalle. Sedan dess känner jag ej så noga till ställning-
gen, men har likväl hört, att affärerna lära vara ganska trassliga så i ett som annat afseende. På senare åren har herr Sjöqvist gift sig; men efter hvad man sagt och hvad jemväl af min granne bekräftats, har han med sin hustru fått föga eller intet.

Dessa äro de faktiska förhållandena i saken. Sålunda har ifråga-
varande person egentligen icke ärfvt nagonting, atminstone har han intet kvar deraf; och härtill kan läggas, att han numera uppnått en
ålder af mer än 60 år.

Herr O. B. Olsson: Ehuru den siste ärade talaren i viss mån erkänt riktigheten af uppgiften derom, att ifrågavarande person skulle ega eller hafva egt enskild förmögenhet, vill jag ej fästa mig dervid, ty detta må vara en sak för sig. Men att staten skulle vara skyldig att tilldela pension åt en tjänsteman på detta område, det vågar jag likvisst betvifla. Dessutom kan det ju förhålla sig med de officiella uppgifterna i denna sak på samma sätt, som det förhöll sig, da det gälde pension åt Friherre Flachs enka, att nemligen uppgifterna voro något tvetydiga, ehuru jag är öfvertygad om, att den ärade domkapitels-
ledamotens upplysningar i detta fall äro, enligt hans eget omdöme, fullt riktiga. Da det, som sagdt, således kan vara en möjlighet, att det är med denna fråga på samma sätt, som med den jag nyss nämnde, och då jag, såsom jag äfvenledes påpekade, icke kan finna det vara någon statens pligt att pensionera tjänstemän, sådane som den här ifråga-
varande, yrkar jag fortfarande afslag a Utskottets föreliggande hem-
ställan.

Herr Linder: Jag ber endast att få yttra några ord med anled-
ning af hvad talaren på göteborgsbänken ansåg sig tillständigt att här inför Kammaren andraga. Han förmenade, att jag skulle hafva anspelat på honom, då jag nämnde, att det måtte hafva varit några privata rapporter, som verkat ett visst slags stämning i den föreliggande frågan såväl bland Utskottets som Kammarrens ledamöter. Jag må upprigtigt erkänna — ehuru jag tilläfventyrs derigenom tör göra mig skyldig till en oartighet emot bemälda talare — att jag icke alls tänkte på honom, då jag afgaf nyssnämnda yttrande. Emellertid får jag väl nu egentligen bedja honom om ursäkt för att så icke var förhållandet. Men då han haft den godheten att inför Kammaren erinra mig härom, ber jag att få nämna, att, då jag hade förmäna af ett samtal med honom i denna fråga, framstälde han till mig det spörsmålet, huru med saken sig rätteligen förhölle. Jag svarade honom då, utan att närmare inlåta mig på saken, i det syfte och den mening, jag nyss nämnde — ordalagen minnes jag nu ej mera — ty jag visste ej att jag egentligen kunde vara skyldig att underkasta mig något slags enskild inquisition af honom. Jag eger nemligen icke att enskildt uttala ett omdöme och offentligent ett annat, utan jag ber att inför Kam-

maren samt för öfrigt när och hvar som helst få åberopa det yttrande, hvori jag såsom ledamot af Vesterås domkapitel har deltagit och hvilket finnes intaget i domkapitlets underdåniga utlåtande i ännu till Kongl. Maj:t; jag anser det icke för mig tillständigt att svara på en fråga, som ställes till mig enskildt med utseende af att framkalla från mig ett annat yttrande än det, hvori jag förut offentligen på embetets vägnar deltagit.

Om pension för Konsistoriönotarien J. W. Sjöqvist.
(Forts.)

Jag ber dessutom att få ytterligare erinra om den ifrågavarande personen, att han är gammal, öfver 67 år, och efter 37 års tjenstgöring utarbetad i tjensten. Om han icke blir i stånd att fortsätta med sin tjenstgöring och att fortsätta med den så, att han dermed kan tjena domkapitlet, om icke domkapitlet hvarken genom sitt eget eller hans åtgöranden kan få en vikarie, som vill åtaga sig att för det arvode, som på grund af tillgängliga medel kan erbjudas, fullgöra tjensten och om densamma sålunda kommer att ligga nere, så tror jag icke, att det är domkapitlets skyldighet att upprätthålla den.

Diariet öfver de ärenden, som konsistoriönotarien har att handlägga, protokollsföring, expedition m. m., går till åtskilliga tusen nummer om året; och äro dessa ärenden af den beskaffenhet, att de sysselsätta honom bokstafigen hela året om och lemna honom egentligen ingen ledighet. Det är sålunda en synnerligt trügen befattning, som tager sin man fullt i anspråk och som väl kan uttrötta och slita ut en person, som dermed varit sysselsatt i en lång följd af år. Jag är också förvissad, att en hvar, som känner beskaffenheten af sådana arbeten, skall kunna vitsorda, att han efter så långa och trügen tjenstgöring kan hafva behof af hvila och väl vara berättigad att med pension afgå. Det torde också få anses förlätligt, om man anser sådant billigt, eftersom Riksdagen sjelf upprepade gånger har genom sina egna beslut förklarat principen både billig och rättvis.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag.

Herr Otto Karlsson: Såsom varande från samma ort, som den ifrågavarande personen och mahända näst Domprosten Linder den i Kammaren, som har mest reda på Sjöqvists affärer, får jag upplysa, att han icke har haft någon enskild förmögenhet och icke heller, såsom här påståtts, på senaste åren tillvunnit sig sådan, vare sig genom gifte eller annorledes, snarare tvärtom. Han har dessutom stor familj; det sista barnet är födt i år.

På grund af de upplysningar jag nu lemnat anser jag mig hafva fulla skäl att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr L. J. Larsson: Med anledning af hvad åtskilliga talare yttrat angående konsistoriönotariernas löneinkomster, ber jag få säga, att dessa under de två sista åren förbättrats genom de sportler, som de erhålla deraf, att de årligen upptaga kollekt till hednamissionen. Jag kom händelsevis att tala med en prestman, och han yttrade till mig sin förvåning öfver att denna uppbörd icke ordnats på andra grunder, än att konsistoriönotarierna skulle kunna sluka 5 eller 6 tusen

Om pension för Konstitutionsrii-notarien J. W. Sjöqvist. kronor af de medel, som till nämnda mission skrapas ihop ur folkets fickor.

Jag har endast velat nämna detta: och yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Hedlund: Jag tror fullkomligt, att den ärade talaren från Vesterås icke menade mig, då han talade om de enskilda rapporter, som kringsmugit sig bland oss. Men jag ser icke derföre, att han behöft be mig om ursäkt. Jag anser snarare, att han bort göra mig sin ursäkt, om han menat mig. Tillika får jag göra honom den rättvisan, att han i sitt enskilda samtal med mig visade betydligt större humanitet än han nu velat påskina. Han ifrågasatte icke då, att jag kom fram med några inquisitoriska frågor; utan han svarade lika vänligt som jag gjorde min framställning och som han var skyldig att svara, då jag icke gjorde frågan i ond mening: att han icke hade riktigt reda på förhållandet. Jag visste icke då, att han i Vesterås domkapitel uttalat någon särskild mening i ärendet; ty hade jag vetat det, hade jag icke framställt frågan till honom. Jag kan följaktligen icke finna, att jag gjort mig skyldig till någon ogranulagenhet. Men besynnerligt var, att den ärade talaren icke hänvisade mig till hvad han yttrat i domkapitlet, utan helt enkelt sade, att frågan icke hörde hit. Då jag tillsporde honom, om han kunde upplysa om Sjöqvist egde någon enskild förmögenhet, så svarade han undvikande, och då jag ytterligare frågade honom: kan ni med visshet säga och garantera, att Sjöqvist icke har någon förmögenhet, svarade den ärade talaren: det kan jag icke. Jag ber om ursäkt derför, att jag erinrat härom, men vi hafva kommit in på det enskilda området; men jag ber tillika att få gifva talaren den rättvisa, att han då icke fann någon förelämpning i min fråga. Den udd, som skulle ligga i den ursäkt, som han gaf mig, skänker jag honom tillbaka.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets förslag, som på afslag derå; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt försiggick, enligt en nu uppsatt omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 21:sta punkten af utlåtandet N:o 15

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har Kammarerna afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Voteringen visade 77 ja mot 107 nej; hvadan Utskottets hemställan afslagits.

Punkten 22:

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att såsom personligt löne- *Om personligt lönetillägg för Director musices J. A. Josephson.*
tillägg för director musices vid universitetet i Upsala, professoren J. A. Josephson måtte å allmänna indragningsstaten uppföras ett belopp af 500 kronor, att från innevarande års början till honom årligen utgå.

Och hade Utskottet, i anledning af berörda framställning, hemställt, att det för professoren Josephson äskade personliga lönetillägg, 500 kronor, måtte af Riksdagen beviljas.

Herr Jöns Rundbäck yttrade: Jag har icke begärt ordet för att yrka afslag å eller göra någon anmärkning mot detta lilla här äskade lönetillägg för den förtjenstfulle man, som här är i fråga, utan jag har begärt ordet för att inlägga en gensaga emot den grundsats, som här ytterligare tyckes vilja göra sig gällande, nemligen att anvisa tillägg till löner eller tienstgöringspenningar på indragningsstat. Om den person, som nu är i fråga, bör hafva detta lönetillägg, så borde det hafva uppförts på den stat, han tillhör, och icke på indragningsstaten. Som det nu är, så kommer han ju att uppbära en del af sin aflöning på en stat och en annan del på en annan stat.

För ett par eller tre år sedan inkom en proposition till Riksdagen af nästan likartad beskaffenhet som denna. Det var då fråga om en ung, utmärkt skicklig läkare, som man ville fästa vid Karolinska Institutet i Stockholm, för att få hafva honom qvar derstädes. Det var ett särskildt ämne, hvori han var utmärkt skicklig och hvori han skulle lemna undervisning; och då föreslogs, att han skulle erhålla en lön af samma belopp som det, hvilket tillkom extra ordinarie professorer, till dess han kunde vinna befordran till sådan plats. Stats-Utskottet, som behandlade ärendet, uppförde honom likväl icke på indragningsstat, utan han fick det för honom begärda anslaget under åttonde hufvudtiteln, dit medicinalstaten hör, dock endast på extra stat, till dess han skulle vinna befordran och få ordinarie professorsbefattning. Emellertid kom frågan före vid nästföljande riksdag, och då beslöts, att hans aflöning skulle uppföras på indragningsstaten. Nu uppbär han också denna lön sasom lön på indragningsstat. Sedermera har han aldrig sökt och söker sannolikt icke heller ordinarie professorsbefattning; och ingen menniska vet af, att det finnes en professor eller lärare vid Karolinska Institutet, som har sin lön från allmänna indragningsstaten. Indragningsstaten är dock någonting helt annat än en lönesat. Hvarje gång fråga kommer före om beviljande af löner på detta sätt, kommer jag derföre att göra en insaga deremot till den kraft och verkan den hafva kan. Ett sådant förfarande förvillar överblicken, om man vill taga reda på utgifterna för något särskildt verk. Hvarje sak för sig, heter det; och »hvarje sak under sin rätta hufvudtitel» är min åsigt; så vill jag hafva det.

Mot lönetillägget har jag, som sagdt, ingenting att invända, utan ber att få yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Om personligt
lönetillägg för
Director musices
J. A. Josephson.
(Forts.)

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet, Herr Statsrådet Malmström: Ifrån Akademiska konsistoriet och kanslersemetet inkom verkligen en hemställan om ett tillägg af 500 kronor såsom tienstgöringspenningar för director musices vid Upsala universitet. Jag ansåg likväl, att, om denna begäran hade blifvit framställd till Riksdagen och vunnit dess sautyecke, så skulle en sådan tillökning af aflöningen måhända icke varit behöflig, då man kan förutsätta, att en director musices med fullkonligt unga och friska krafter skulle kunna umbära en sådan tillökning i sina ordinarie inkomster, och likaså att statsverket då skulle för alltid blifvit belastadt med dessa 500 kronor. Under sådana förhållanden ansåg jag det vara bättre och riktigare, att detta lönetillägg såsom en personlig förhöjning i den nuvarande högt förtjente innehafvarens inkomster uppfördes på nionde hufvudtiteln såsom en personlig förmån för honom, som nu till följd af framskriden ålder väl icke kan ega krafter att i samma mån som hittills genom enskild undervisning föröka sina inkomster. Detta är förklaringen till den form, som det begärda lönetillskottet har fått i Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Key: Jag hade begärt ordet redan innan Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet yttrade sig, och skulle därför nu kunna inskränka mig till att blott och bart instämna i hvad han i saken anført. Men då jag nu i allt fall erhållit ordet, vill äfven jag något litet bemöta talaren på bohuslänsbanken, hvilken, jag medgifver det, nog hade goda skäl för sin anmärkning, att det icke är förmenligt att bevilja lönetillägg på allmänna indragningsstaten. De skäl Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet angifvit, hafva emellertid syntes så väl Utskottet som mig vara i detta fall fullt giltiga.

Hvad mannens i fråga förtjenster särskildt beträffar, ber jag endast få erinra, att det finnes tusentals svenska hem, uti hvilka de Josephsonska sängernas rika vällyd spridt skönhetskänsla och behag, och detta torde väl vara värdt någon tacksamhet. Vidare vill jag erinra om, att Upsala studentsång till största delen är skapad af honom. Om denna säng vunnit ära och rykte inom och utom landet, är detta således till stor del Professor Josephsons förtjenst, och äfven denna torde förtjena erkännande.

Hvad åter den ekonomiska sidan af frågan beträffar, har Professor Josephson i mera än 20 år tjenstgjort såsom director musices vid Upsala universitet för endast 900 kronor om året. Först för några år sedan erhöi han vid den lönereglering, som då verkställes, den lön han för närvarande innehar.

Då nu, såsom den högtärade Ecklesiastikministern nämnde, det visserligen kan med skäl anmärkas, att den nuvarande lönen är fullt tillräcklig för befattningen i och för sig, så kan det icke vara skäl att höja lönen för denna. Det är just därför som man, med fästadt afseende på Professor Josephsons långa tjenstetid och utmärkta förtjenster i öfrigt, har ansett det vara bättre att göra hemställan om ett personligt lönetillägg för honom, innefattande ett erkännande för honom personligen, och hvilket icke öfvergår på hans efterträdare i

tjensten. Jag tror att Stats-Utskottet, som uppfattat denna tanke och tillstyrkt densamma, handlat fullkomligt rätt deri; och jag anser att vi skulle begå en orättvisa mot en åldrande, högt förtjent man, om vi nu afsloge det ringa belopp af 500 kronor, som Kongl. Maj:t äskat och Stats-Utskottet tillstyrkt.

På dessa skäl hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Häruti förenade sig Herr *Lyth*.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 23 och 24.

Blefvo äfven bifallna.

I *punkten 25* hade Utskottet tillstyrkt,

att rör intendenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska afdelning, Professoren Nils Johan Andersson äskad pension, 4,000 kronor, måtte af Riksdagen beviljas.

Om pension för Professorens N. J. Andersson.

Sedan föredragning skett af denna hemställan, yttrade

Herr J. Andersson i Tenhult: Jag ämnar nu icke framställa något yrkande, ty det har jag redan förut i dag märkt icke tjena något till, men har likväl på detta sätt velat till Kammarens protokoll nedlägga min protest emot att Riksdagen beviljar tjänstemännen pensioner till samma belopp som lönen utgjort.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 26.

Utskottet hade hemställt,

att Riksdagen ville bifalla af Kongl. Maj:t gjord framställning derom, att Öfverläkaren vid Vadstena hospital Ludvig Magnus Hjertstedts enka, Hedda Hjertstedt, född Kinnander, måtte, fran och med innevarande år och så länge hon förblefve enka, få å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

Om pension för Öfverläkaren L. M. Hjertstedts enka.

Ordet begärdes af

Herr J. Andersson i Tenhult, som yttrade: På samma skäl jag förut andragit, vill jag inlägga min protest mot att Riksdagen skall pensionera aflidne tjänstemäns enkor, såsom i förevarande punkt föreslagits.

Om pension
för Öfver-
läkaren L. M.
Hjertstedts
enka.
(Forts.)

Herr Ivar Månsson: För min del har jag icke kunnat finna att här föreligga några skäl att bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition. Man kan möjligen blifva klandrad för att man på detta sätt uppträder och yrkar afslag på framställningar och utlåtanden från Stats-Utskottet, då ingen reservation finnes emot betänkandet och man på sätt och vis tillhör Utskottet. Jag har såsom suppleant haft äran öfvervara förhandlingarne på afdelningen rörande denna fråga, men har till följd af Kammarens permission icke varit närvarande vid hufvudtitelns behandling uti Utskottets plenum. Detta kan dock naturligtvis icke förhindra mig från att hysa de åsichter och göra de framställningar, hvartill jag kan anse mig befogad. I detta särskilda fall tycker jag icke föreligga sådana skäl för Riksdagen att bevilja pensionen. Det har nemligen visat sig, att ifrågavarande enka icke är i något särdeles behöfvande tillstånd. Af Kongl. Maj:ts proposition framgår, att bouppteckningen efter hennes aflidne man utvisar en behållning af 6,878 kronor 87 öre. Detta enligt bouppteckningen. Men då vi veta huru bouppteckningar upprättas, nemligen så, att sällan några föremål upptagas till sitt fulla värde, kan man ju ha skäl att antaga, att behållningen i boet är större än som jag nyss nämnde. Vidare lemnar propositionen den upplysning, att enkan har tre barn, en son, som är 21 år gammal och således fullvuxen, samt två gifta döttrar. Men ingen upplysning lemnas, om dessa döttrar befinna sig i sådana omständigheter, att de kunna bidraga att försörja sin gamla moder. Det vore önskligt, att, då dylika framställningar komma från regeringen, man på samma gång finge veta, huru förhållandena i sådana afseenden, som de nyssnämnda, äro, på det att man vid frågornas pröfning må kunna taga i betraktande sådana omständigheter, som att t. ex. barnen till de enkor, för hvilka pension begäres, äro i stånd att bidraga till dessas underhåll o. s. v. Det kan nemligen svårligen begäras af någon ledamot af Riksdagen eller af ett Utskott, att han sjelf skall kunna taga reda på dylika saker. Hvad nu det ifrågavarande fallet beträffar, bör man väl kunna antaga, att, da enkan har en fullvuxen son och två gifta döttrar, hon borde med deras hjälp kunna försörja sig på den behållning, som finnes kvar i boet. På grund häraf yrkar jag således afslag å Utskottets hemställan.

Herr *Lind* instämde med Herr Ivar Månsson.

Herr Granlund: När Kongl. Maj:t finner sig föranlåten att hos Riksdagen göra framställning om pension åt en medellös enka, så är väl det hufvudsakligaste motivet för en sådan framställning, att mannen varit väl förtjent om fäderneslandet. Och om det i allmänhet är förhållandet, så är det mer än vanligt händelsen i det fall, som här föreligger. Doktor Hjertstedt har nemligen under en tid af 38 år varit hospitalsläkare, och jag behöfver icke här säga, hvilken själsmördande befattning detta är, lika litet som jag torde behöfva omtala på hvad sätt han skött sin plats. Derom kan hvar och en lätt sjelf göra sig underrättad genom att besöka det hospital, nemligen Vadstena, der doktor Hjertstedt så länge utöfvat sin ädla verksamhet och der så många hundratals olyckliga åtnjutit god vård; och man kan då äfven

få veta, huru detta hospital såg ut, då doktor Hjertstedt tog emot sin befattning, och huru det ser ut nu. Doktor Hjertstedt tjenstgjorde der 9 år såsom underläkare och 28 år såsom öfverläkare. Sjelf egde han ingen förmögenhet, då han började sin bana. Visserligen hade han en ganska stor enskild praktik, så länge han var underläkare, men denna afsade han sig, så snart han blef öfverläkare, för att odeladt kunna egna sin tid och sina krafter åt hospitalet. Dessutom gjorde han, för att utbilda sig i sitt yrke, flera utländska resor på egen bekostnad. Under sådana förhållanden kan man lätt förstå, att han icke kunnat göra några besparingar, som han kunnat lemna åt sina efterlevande. Den föregående talaren yttrade, att man kunde antaga, det enkan skulle vara förmögen eller bergad, då bouppteckningen visade en behållning af mera än 6,800 kronor. Men jag frågar, om detta verkligen kan kallas förmögenhet, eller om man tror att en gammal sjuklig enka skall kunna lefva på sin lott af dessa 6,000 kronor. Samme talare antydde äfven, att bouppteckningen skulle vara fingerad och att behållningen skulle vara större, än den deri upptagits. För min del tror jag dock tvärtom, att behållningen, nemligen ett lösörebo, vid en blifvande realisering snarare skall understiga än öfverstiga den uppgifna summan. Likaledes framhölls af den förste talaren, att den ifrågavarande enkan hade barn, som vore skyldiga att underhålla sin mor, och särskildt att hennes son, som uppnått en ålder af 21 år, borde bidraga att försörja sin mor. Dermed förhåller det sig emellertid så, att denne son under ett par år studerat och fortfarande studerar i Upsala. Jag hemställer i hvad mån han då skall kunna vara i stånd att hjälpa sin mor; tvärtom kan hända, att han sjelf på grund af medellöshet får afbryta sina studier. Hvad åter döttrarna beträffar, så är den ena gift med en obemedlad tjensteman, som har en aflöning af cirka 2,500 kronor, och de hafva sjelfva flera minderåriga barn; den andra dottern är likaledes gift med en obemedlad löjtnant i armén, och äfven dessa hafva redan flera barn. Ingendera af döttrarna kan således försörja modren. Sålunda finnes icke något sådant skäl för att afslå Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning. Det motiv, som egentligen talar för bifall, anser jag dock, som jag nyss nämnde, vara, att mannen gjort sig utmärkt väl förtjent af sitt fädernesland.

Jag ber att på det varmaste få förorda bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta framställning.

Herr Aug. Peterson: Då Kongl. Maj:ts framställning förevar till behandling på utskottsafdelningen, blef den der afstyrkt, men i Utskottet gick den igenom efter votering. Jag tillhörde inom afdelningen majoriteten, och får derföre nu äfven instämna i det yrkande, som framstälts af Herr Ivar Månsson. En annan talare, Herr Granlund, påstod att man borde belöna förtjensten. Ja, det är visserligen ganska riktigt; men för min del har jag alltid ansett, att enkor efter aflidne tjenstemän aldrig böra erhålla pension, eller, om jag så må säga, fattigunderstöd af staten. Jag vill icke förneka doktor Hjertstedts stora förtjenster; men skälet hvarför man inom afdelningen ansåg sig böra afstyrka pensionen var, dels att man icke visste, huruvida någon af de gifta döttrarna eller sonen kunde bidraga till modrens

*Om pension
för öfver-
läkaren L. M.
Hjertstedts
enka.
(Forts.)*

Om pension för Öfverläkaren L. M. Hjertstedts enka.
(Forts.)

underhåll, och dels att bouppteckningen visade en behållning af 6,800 kronor, och den antog man att enkan skulle få behålla odelad. Huru dermed förhåller sig, kan jag naturligtvis icke veta. Men äfven om icke bouppteckningen är fingerad, hvilket den förste talaren icke heller menade, så upptages dock i bouppteckningen egendomen endast till $\frac{2}{3}$ af dess verkliga värde; åtminstone sker det så i Blekinge. Då här emellertid icke föreligger någon utredning, huruvida icke barnen sjelfva kunna försörja sin moder, så yrkar äfven jag afslag å den föredragna punkten.

Herr And. Aug. Andersson: De stora förtjenster, som affidne öfverläkaren Hjertstedt inlagt om fäderneslandet, hafva redan af en föregående talare blifvit framhållna och torde dessutom vara så allmänt kända, att jag icke behöfver erinra om att Hjertstedt var en af de förnämste bland vårt lands läkare. Han egnade icke blott sin tid, utan äfven sin förmögenhet åt läkarekonstens utveckling och särskildt åt förbättrandet af den hospitalsanstalt, hvars föreståndare han var. Hvar och en måste medgifva det, som tagit något reda på, huru förhållandena vid nämnda anstalt förut varit, och hurudana de numera äro. Hvad beträffar den förmögenhet, hvaröfver enkan disponerar, består den till största delen af lösören, hvilka hon icke gerna kan undvara. För att hon skall kunna hafva sin nödtorftiga bergning, är det emellertid i hög grad behöfligt att henne tilldelas den ringa pension, som här är begärd. För min del kan jag således icke annat än yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr J. Andersson i Häckenäs: Då jag bor så nära Vadstena, att jag varit i tillfälle att förskaffa mig kännedom om, i hvilka omständigheter doktor Hjertstedts efterlemnade familj befinner sig, tager jag mig friheten upplysa, att den förmögenhet, som finnes kvar i boet efter honom, reducerar sig till ett ganska ringa belopp. Bouppteckningen upptager visserligen boets behållning till något öfver 6,000 kronor, men deri är inberäknadt en mängd bohag, som enkan behöfver och som för öfrigt är ganska torftigt, men som icke kan förvandlas i penningar och icke heller i bröd. Hvad barnen beträffar, känner jag ock något till deras ekonomiska ställning. Sonen, som nu är 21 år, har genoingatt ett högre elementarläroverk och har redan ett år studerat medicin vid Upsala universitet. Då emellertid faderns efterlemnade tillgångar icke äro tillräckliga att betäcka kostnaderna för sonens fortsatta studier, har det blifvit fråga om, att han måste slå dem ur hägen och egna sig åt en annan sysselsättning, ehuru han har ganska goda anlag för den bana, han valt. De begge dottrarna ater äro gifta med fattige tjänstemän, som hafva svårt nog att underhålla sig sjelfve och sina familjer, långt mindre äro i stånd att försörja någon annan. Jag tror, att, om det någonsin varit skäl att bevilja pension åt enkor efter förtjenstfulle män, vi här hafva ett i alla afseenden värdigt föremål för Riksdagens erkänsla. Doktor Hjertstedt fick sig beviljad pension ett par år före sin död, men begagnade sig aldrig af densamma. På dessa skäl och efter bästa öfvertygelse kan jag icke annat än förorda bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: För min del anser jag det vara fullkomligt riktigt, att staten pensionerar sina tjänstemän, men deremot har jag aldrig ansett det vara rätt att äfven pensionera dessa tjänstemäns enkor. Jag tror nemligen, att staten icke bör, i det fallet, uppträda såsom en fattigvårdsanstalt; det må tillkomma kommunen, men icke staten. Att jag, detta oakadt, icke uppträdt i alla de fall, då det varit fråga om att bevilja pensioner åt enkor, kommer sig deraf, att man en gång kan tröttna, då man uppträdt så många gånger som jag redan gjort och med så ringa resultat. Emellertid kan jag vid detta tillfälle ge tillkänna, att min åsigt i detta afseende fortfarande är densamma som den alltid har varit. Och därför, då det nu är fråga om en enka, hvars man dock efterlemnad en förmögenhet till belopp af närmare 7,000 kronor, och som därför icke med skäl kan sägas vara utfattig, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Om pension för Öfverläkaren L. M. Hjertstedts enka.
(Forts.)

I detta yttrande förenade sig Herr *Olof Andersson* i Lyckorna.

Herr Granlund: Med anledning af den siste talarens anförande ber jag att få yttra ännu några ord. Han sade, att han länge varit af den åsigten, att staten icke bör bevilja tjänstemäns enkor pension. Om den principen skulle börja att tillämpas på det fall, som nu föreligger, tror jag, att tillfället vore mycket illa valdt; ty här är fråga om pension för enkan efter en tjänsteman, som gjort sig särdeles väl förtjent om fäderneslandet, genom utöfvande i många år och intill hög ålder af en vigtig tjänst och till fördel för de medmenniskor, som hemfallit under vansinnets djupa lidanden. Vi hafva förut i dag på denna hufvudtitel beviljat pension åt två enkor; och den ena af dem erhöill till och med pension till högre belopp än Kongl. Maj:t begärt och Stats-Utskottet tillstyrkt. Finnes det något rimligt skäl hvarför icke enkan efter den åldrige öfverläkaren Hjertstedt skulle, lika väl som enkan efter fiskeriintendenten Widegren, erhålla pension? Jag har med min röst villigt deltagit i dessa beslut, och anser, att om den der principen, som den siste värde talaren framstälde, skall blifva gällande, bör dess tillämpning uppskjutas till ett tillfälle, då icke så talande skäl som nu förefinnas för en pensions beviljande.

Herr Clairfelt: Jag skall icke inlåta mig i strid med Herr Ola Bosson Olsson om hans principer. I detta fall känner jag dem alltför väl; och jag vill alltid respektera andras åsikter, äfven om jag icke gillar dem. Men såväl Herr Ola Bosson Olsson som andra talare hafva, såsom skäl för afslag å den ifrågasatta pensionen, anført, att enkefru Hjertstedts man efterlemnad så pass stor förmögenhet, att hon därför icke borde komma i åtnjutande af pension. Af Stats-Utskottets betänkande, likasom af Kongl. Maj:ts proposition, inhemtas, att denna förmögenhet uppgått till 6,878 kronor 87 öre. En talare på östgötabänken har upplyst, att en del af denna förmögenhet utgöres af bohag och således icke är någon behallning, hvaraf ränta flyter. Dessutom är det upplyst, att hon har tre barn; och ingen har uppgifvit eller påstått, att hon sitter i orubbadt bo. Boet skall således delas, enligt

Om pension
för Öfver-
läkaren L. M.
Hjertstedts
enka.
(Forts.)

lag, emellan henne och barnen; och hon får då på sin lott endast hälften af behållningen, eller något mer än 3,000 kronor. Jag hemställer till Herr Ola Bosson Olsson, om han, med sina stränga principer, verkligen anser, att hon, äfven med det sparsammaste lefnads-sätt, kan uppehålla sig på räntan af detta kapital. Sådant torde så mycket mindre låta sig göra, som hon tillika måste hjälpa sin son, hvars uppfostran ännu icke är avslutad, och som derför är i behof af understöd. Då Kammararen förut i dag beviljat pension åt enkor, och dervid således icke hållit på principen att icke gifva enkor pension, tager jag mig friheten att på grund af de ömmande omständigheter, som här föreligga, yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Det kunde icke annat än förefalla mig besynnerligt, att den siste talaren erinrade, att till boets tillgångar måste räknas äfven dess bohag. Att så bör ske, torde väl vara klart för honom likasom för en hvar af Kammarens ledamöter. Men det torde äfven vara klart, att vid bouppteckningar dylika bohagsting icke pläga upptagas till sitt fulla värde, utan vida derunder. Huru stor behållningen i det ifrågakvarande sterbhuset kan vara, lemnar jag nu derhän. Den uppgår emellertid, enligt bouppteckningen, till 6,878 kronor 87 öre. Nu har Kammararen förut i dag — jag medgifver det — beviljat pensioner åt enkor; och detta har skett utan att jag dervid öppet uttalat min reservation. Skälet härtill har varit, att dessa enkor hafva befunnit sig i den ställning, att de måst göra sig urarftva. Men så är icke förhållandet i det fall, hvarom nu är fråga. En talare på östgötabänken åberopade, att fru Hjertstedt var en tjänstemans enka. Detta är en sak, som jag visst icke vill bestrida. Men tjänstemäns enkor böra, enligt min åsigt, icke pensioneras af staten, liksom vore staten ingenting annat än en fattigvårdsanstalt eller en försörjningsinrättning. Det är visserligen statens skyldighet, att försörja tjänstemännen och gifva dem pensioner, men det måste icke vara statens skyldighet att tillika draga försorg om deras enkor och barn, ty staten finge då åtaga sig en fattigförsörjning, som, enligt gällande lag, åligger kommunen. Skall den principen, att staten bör pensionera tjänstemäns efterlevande enkor och barn, allt mera göra sig gällande hos oss, då beklagar jag den svenska representationen, om den skall ikläda sig denna förbindelse i dess vidsträcktaste mening. Jag fortfar i mitt redan gjorda yrkande.

Herr Torpadie: Jag vill ej tvista med den siste talaren, min gamle ärade vän, om principen, huruvida staten bör pensionera enkor och barn efter tjänstemän; men hvad jag vagar påstå, och hvilket han icke lär kunna bestrida, det är, att staten ofta har beviljat sådana pensioner förut. Då jag utgår härifrån, kan jag icke se, hvarför Kammararen icke skulle bevilja den nu ifrågasatta pensionen. Det är utredt, att enkan Hjertstedt är efterlevverska efter en man, hvilken, såsom vi alla veta, varit en framstående man i sitt yrke. Det är likaledes utredt, att boets behållning icke är större än att, äfven om man något ökar bouppteckningens slutsumma, enkan svårligen lär kunna lefva på räntan deraf. Tvenne aktade ledamöter af denna Kammare hafva der-

jemte vitsordat, att hennes barn och mågar icke äro i de vilkor, att de kunna bidraga till hennes underhåll. Det synes mig därför, att man icke kan säga att ärendet icke är utredt.

Om pension för Öfverläkaren L. M. Hjertstedts enka.
(Forts.)

Jag tager mig friheten yrka bifall till hvad Utskottet här föreslagit.

Herr Östling: Efter den siste talarens yttrande, skall jag inskränka mig till att framställa yrkande om bifall till den föreliggande punkten, under åberopande af de, enligt mitt förmenande, fullt talande skäl härför, som äro anförda såväl i Kongl. Maj:ts proposition som i Stats-Utskottets utlåtande.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner gifvits enligt de framställda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 27.

Bifölls.

Punkten 28.

I auleddning af Kongl. Maj:ts förslag, att framlidne Akademiadjunkten C. O. Ramströms dotter, Augusta Eleonora Ramström, måtte berättigas att från och med början af innevarande år under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 300 kronor årligen, hade Utskottet, på anfördt skäl, hemställt,

Om pension för aft. Akademiadjunkten C. O. Ramströms dotter Augusta Eleonora.

att ifrågavarande nådiga framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation mot nämnda hemställan inom Utskottet anmäld af Herrar Grefve L. af Ugglas, F. Hederstjerna och Grefve A. Mörner.

Rörande detta ärende anförde

Herr Westerdal: Jag tillåter mig anhålla om Kammararens be hjertande af det förhållande, som omförmäles i den nu föredragna punkten. Man finner nemligen deraf, att ifrågavarande Augusta Eleonora Ramström allt »ifrån sin födelse varit sinnessvag och till följd deraf ej allenast är för all framtid urståndsatt att i någon mån kunna genom arbete till sitt uppehälle bidraga, utan ock ständigt är i behof af annan persons biträde för erhållande af nödig omvårdnad». Då nu hennes mor, som sannolikt egnat henne en öm vård, är afiiden, då bouppteckningen efter denna endast visar en behållning af 3,662 kronor, hvilka skola fördelas mellan trenne arfvingar, och då det dessutom icke här är fråga om att bevilja ny pension, utan endast att öfverflytta en del af modrens förut innehafta pension till dottren; så synes mig att här förefinnas så bevekande skäl för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att jag föranlåtes anhålla om proposition dera.

*Om pension
för af. Akade-
miadjunkten C.
O. Ramströms
dotter Augusta
Eleonora.
(Forts.)*

Herr Rundgren: Det fruntimmer, för hvilket understöd nu be-
gäres, skall icke erfara någon missräkning i händelse detsamma icke
beviljas, likasom hon icke heller skall känna någon glädje om mot-
satsen inträffar. Hennes förstånds ljus har nemligen allt ifrån hennes
spädaste barndom varit förmörkadt och hon har alltså städse varit
hänvisad till sina släktingars omsorg och vård. Det är således icke
egentligen för henne, jag talar, utan för de minnen, som äro förknip-
pade med hennes lif. Hon är nemligen dotterdotter till den ryktbare
Kapellmästaren Hæffner i Upsala och dotter till Akademiadjunkten
och Föreståndaren för Lyceum dels i Upsala och dels i Stockholm,
C. O. Ramström. Och det är utan tvifvel på grund af dessa för-
hållanden Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att lemna henne ett un-
derstöd.

För ingen af Kammarens ledamöter lärer vara obekant hvad Hæff-
ner varit för den svenska kyrkosången och folkvisan. Sjelf var han
en fränling i vårt land, och detta till den grad, att han under hela
sin lefnad aldrig fullt lärde sig det svenska språket. Men tonerna
äro ett gemensamt tungomål, som förstås öfver hela veriden; och för
denna Kammare bör namnet Hæffner hafva en god klang, efter som
han är grundläggaren till den svenska koralen och messan samt be-
arbetaren af melodierna till många af våra härliga folkvisor. Hans
ena dotter var gift med Akademiadjunkten Ramström och denne kan
sägas vara en af grundläggarna till de enskilda undervisningsanstal-
terna inom vårt land. Då vi nu veta hvilken betydelse dessa vunnit
äfven derigenom, att de framkallat en täflan hos de offentliga läro-
verken och derigenom bidragit till de senares utveckling, så maste vi
bekänna, att vi stå jemväl till honom i tacksamhetsskuld. Men, mine
herrar, till Riksdagens skönaste prerogativer och rättigheter hörer, att
icke allenast belöna utmärkte mäns förtjenster så länge de lefva, utan
att äfven åt dem gifva sitt erkännande genom att icke låta deras när-
maste efterkommande lida nöd.

Jag ber därför Kammaren att, med åtanke af hvad detta frun-
timmers morfader och fader utträttat till Sveriges fromma, icke undan-
draga henne det lilla understöd, som blifvit begärdt. En af dem, som
skrifvit den store Gustaf II Adolfs historia, slutar sitt arbete med dessa
ord: »Jag har rest detta äreminne åt honom på det att unga furstar
måga finna och se att arbetet för allmänt väl har sin lön». Ur denna
synpunkt erbjuder Nionde hufvudtiteln åt Riksdagen tillfällen att ådaga-
lägga, hurusom arbetet för sanhällets väl icke glömmes i samma ögon-
blick som arbetarens ögon läggas tillsamman; och här föreligger den
dubbla kallelsen, att belöna förfäders förtjenster, och på samma gång
understödjä ett stackars fruntimmer, som genom försynens underbara
skickelse helt och hållet är hänvisad till andra människors barn-
hertighet.

Jag anhåller därför vördsamt, att hvad Kongl. Maj:t i denna punkt
föreslagit måtte af Kammaren bifallas.

Herr O. B. Olsson: Utan att inlåta mig i någon diskussion
derom, huruvida de förhållanden, som kunna härleda sig från de per-
soner, från hvilka ifragavarande person härstammar i första, andra eller

tredje led, kunna berättiga henne till pension, vill jag endast yrka bifall till Utskottets hemställan.

*Om pension
för af. Akade-
miadjunkten C.
O. Ramströms
dotter Augusta
Eleonora.*

Herr Nils Petersson: Ingen lärer väl vilja förneka, att personer med sådant sinnestillstånd, som det, hvori ifrågavarande person befinner sig, äro i behof af understöd; men jag frågar, om statskassan kan vara tillräcklig att bistå alla i nöd ställda personer. Må vara, att den ifrågavarande personen är en ättling af ganska framstående personer, men staten står ej ut med att understödja alla, som på den grund kunde hafva lika berättigade anspråk. Enligt våra lagar bör hon kunna få sitt nödortfuga uppehälle, utan att staten behöfver vidkännas kostnaderna därför. Man har här nyss talat om att personer, som ega ett kapital af 6 à 7,000 kronor, icke hafva tillräckligt att lefva af. Låt vara, att detta kapital för en och annan i en viss samhällsställning kan anses knappt: men om man betraktar den svenske jordbrukarens förmögenhetsförhållanden i allmänhet och om man ser dessa många, som framsläpa sitt lif, utan att ega ens 100 kronors inkomst om året, men ändock framlefva sin verld, så skall man finna, att det icke är rätt att staten skall lemua pensioner till tjenstemän, deras barn eller efterkommande; ty, som sagdt, deras nödortfuga uppehälle bör kunna beredas från annat håll och utan att statens medel behöfva dertill anlitas.

Jag yrkar för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de meningar, som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å samma hemställan samt bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet afätna proposition; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 28:de punkten af utlåtandet N:o 15,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 92 ja mot 52 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Uti *punkten 29* hade Utskottet gjort följande hemställan:

»att för de tjenstemän, hvilka äro berättigade till spannmålstillökning utöfver det i staterna beräknade pris af 10 kronor 50 öre,

denna tillökning må för hvarje tunna under lönerna beräknad spanmål bestämmas till 4 kronor 96 öre».

Efter uppläsning häraf anförde

Herr C. A. Larsson: Då nu nästan alla embetsverk fått sina löner reglerade och embetsmännen gått in på den nya staten, anser jag, att man från riksstaten borde borttaga all spanmålsberäkning, hvilken gör en sådan svårighet vid revisionen, att jag nästan kan säga, att beräkningen är okontrollbar. Jag får därför anhålla om afslag på Utskottets ifrågasvarande hemställan.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr C. A. Larssons yrkande; och som den förra propositionen blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan.

Punkterna 30 och 31.

Biföllos.

De vid utlåtandet fogade *tabeller* lades till handlingarne.

§ 2.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående indragning af åtskilliga länsmansboställen samt upplåtande af två nya sådana boställen inom Östergötlands län.

Punkten 1.

Bifölles.

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län. I *punkten 2* hade Utskottet yttrat sig öfver Kongl. Maj:ts förslag, att länsmännen i Aska härads norra distrikt och Ydre härads södra distrikt måtte få med bostadslägenheter förses, och att i sådant afseende måtte från och med den 14 Mars 1881 upplatas åt länsmannen i förstnämnda distrikt sergeantbostället $\frac{1}{2}$ mantal Bondebacka, sedan derifrån afsöndrats det enligt nådigt bref den 22 November 1877 till kronopark afsedda område, samt åt länsmannen i sistnämnda distrikt f. d. furirs- eller sergeantbostället $\frac{1}{2}$ mantal Korfarp, under vilkor att, sedan hvartera boställets afkomst blifvit genom uppskattning i stadgad ordning bestämd, beloppet deraf skulle afräknas å länsmannens i stat upptagna aflöningsförmåner från och med den tidpunkt, då bostället tillträdades.

Och hade Utskottet hemställt, att berörda nådiga förslag icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I anledning af denna hemställan, mot hvilken Herrar *C. Ekman*, *Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.*
 Grefve *C. Beck-Friis*, *L. Nordenfelt*, *R. Montgomery Cederhielm*,
 Grefve *A. Mörner* och *F. von Strokirch* inom Utskottet reserverat sig,
 yttrade

Herr J. M. Svensson: Hvad beträffar länsmansbostället i Ydre härad, får jag yrka afslag å Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag gör det på den grund, att jag känner till, huru svårt det är för länsmanen i den orten att skaffa sig bostad, emedan orten är glest bebyggd, och det icke finnes någon köping eller stad, der han kan få hyra en bostad. Då dessutom det föreslagna bostället är centralt beläget och icke af beskaffenhet, att det kan vara till hinder för tjenstens skötande, har jag häri ett ytterligare skäl för mitt yrkande.

(Forts.)

Herr Statsrådet Lagerstråle: I det afgifna betänkandet har Stats-Utskottet, såsom grund för sin hemställan om afslag å Kongl. Maj:ts proposition i fråga om de två länsmansboställena i Aska härad norra och Ydre härads södra distrikt, anfört, att då »några särskilda omständigheter icke synas föreligga, som skulle kunna föranleda till frångående af åsigten om faran deraf, att genom länsmännens förseende med boställen deras omtanke och arbetskrafter komme att dragas från tjenstegöromålen och alltför mycket egnas åt jordbruket, har Utskottet icke ansett sig böra tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag angående omförmåle länsmäns förseende med boställen, helst de ifrågakomna lägenheterna synas vara för ändamalet alltför stora». Det har ju, på goda grunder, ansetts önskvärdt, att åt länsmännen bereda fasta boställen på landet, och det af flera skäl, nemligen dels därför att, da sådana boställen vore lämpliga och väl belägna, en stadig punkt finnes, dit ortens befolkning kunde vända sig, när desse tjenstemän skulle af dem anlitas, dels därför, att, enär en mängd husesyns-åligganden äro förenade med länsmännens befattning, det för dem i viss mån erfordrades insigt i bedömandet af jordbruk med tillhörande byggnader, så att behandlingen af sådana ärenden för dem icke skulle vara främmande, dels slutligen ock därför, att länsmännen på sina boställen skulle kunna föda en häst, som till skjutsning i och för deras tjenste-åligganden ofta är nödvändig. Jag kan därför icke medgifva, att inom representationen eller hos Kongl. Maj:t den åsigten gjort sig gällande, att det skulle vara någon fara »deraf, att genom länsmännens förseende med boställen, deras omtanke och arbetskrafter komme att dragas från tjenstegöromålen». Den enda faran skulle vara den, om boställena omfattade en så stor areal, att sysselsättningen med dem skulle draga länsmännen från deras tjänst. Det är ock vid behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition, angående löneregleringen för landtstaben nästlidne år, af Riksdagen medgifvet, att särskild framställning borde ega rum till Riksdagen i hvarje fall, der det till följd af särskilda omständigheter vore nödvändigt, att åt länsmanen anskaffa bostad, der sådan förut icke finnes. Så är förhållandet med de två nu ifrågavarande boställena. Behovet af det ena af dem har af en bland Kammarrens ledamöter redan vitsordats; och i afseende på båda två har länsstyrelsen, hvilken närmast bör känna såväl belägenheten som behovet af

Om upplåtandessa boställen, vitsordat, att det vore nödvändigt att i båda distrikten de af två nya boställen anskaffades åt länsmännen.

I den proposition, Stats-Utskottet här behandlat, har Kongl. Maj:t jemväl föreslagit, att tre andra otjenliga länsmansboställen skulle till statsverket indragas. Deraf visar det sig, att vid pröfningen af dessa fragor Kongl. Maj:t icke följt den ensidiga åsigten, att åt länsmännen öfverallt bibehålla boställena, utan att åsigten varit att förskaffa dem sådana endast i de distrikt, der det vore med stor olägenhet förenadt, att de sagnades. Under sådana förhållanden synes det mig vara af omtanke för nu ifrågakarande tiensterns behöriga skötande särdeles önskligt, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, bifaller hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Vid sistlidne års riksdag, då fråga förevar om reglering af landtstatstjenstemännens löner, uttrycktes inom denna Kammare allmänt den mening, att länsmännens boställen borde indragas, och i skrifvelse den 22 Maj 1878 uttalade också Riksdagen den önskan, att Kongl. Maj:t måtte föreslå indragning af alla sådana länsmansboställen, som, till följd af belägenhet eller eljest, kunde finnas för ändamålet mindre lämpliga, helst som den grundsats allt mera gjort sig gällande, att tjenstemän icke böra med boställen förses. Endast »för den händelse det efter behörig utredning skulle, i vissa särskilda fall, finnas *oundgängligen nödigt*, att en del länsmän blefve genom statens försorg med bostadslägenheter försedde», anhöll Riksdagen, »det Kongl. Maj:t måtte, i hvarje särskildt fall, framlägga förslag i ämnet». Men jag hemställer, om dessa nu ifrågakarande länsmäns förseende med boställen kan anses *oundgängligen nödigt*, då erfarenheten visat, att dessa länsmän under en lång följd af år icke varit med boställen försedde. Att detta nu skulle vara mera nödvändigt än förut, vågar åtminstone jag betvifla, helst som kommunikationer och tillfällen att hyra bostadslägenheter samt anskaffning af lifsförnödenheter nu blifvit i väsentlig mån lättare, än förr var händelsen. Jag tror, för min del, att man bör lägga en särskild accent på de i Riksdagens förenämnda skrifvelse förekommande orden »oundgängligen nödigt». Då Riksdagen med sådana ord uttalat sin mening i detta hänseende, synes deraf böra framgå, att omständigheterna, då sådana undantag från den allmänna regeln må medgifvas, måste vara särdeles ovanliga. Men detta kan jag icke föreställa mig vara händelsen med de nu ifrågakarande länsmansdistrikten, då dervarande länsmän allt hittills icke varit med boställen försedde.

Icke heller kan det vara Riksdagens mening, att länsmännen för det allmännas nytta böra med boställen förses. Deras göromål måste hufvudsakligen vara att sköta sina tjenstealliganden; men skola de nu förses med boställen, större eller mindre, så måste de alltid egna viss tid åt skötseln af dessa. I det fogderi, inom hvilket jag är bosatt, finnas 7 länsmän, med endast två boställen, som dock varit bortarrenderade, det ena en mycket lång tid. Då så kan ske i ett fogderi, förmodar jag, att det lika väl kan ske i ett annat.

På grund af hvad jag sålunda anført, vågar jag yrka bifall till Utskottets förslag i denna nu föredragna punkt.

Herr C. A. Larsson: Efter de upplysningar min länskamrat Magnus Svensson meddelat, om behöfligheten af boställe för läns-^{Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.}mannen i Ydre härads södra distrikt, vill jag icke motsätta mig Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Då denna ort icke är särdeles tätt bebyggd, är det ju också ganska möjligt, att det der är svårare att åt länsmannen skaffa lämplig bostad, och att i följd häraf det kan vara behöfligt, att länsmannen i detta distrikt förses med boställe. Men hvad angår Aska härads norra länsmansdistrikt, för hvilket sergeantbostället $\frac{1}{2}$ mantal Bondebacka blifvit föreslaget till boställe, kan jag icke finna, att upplåtandet af detta boställe åt länsmannen skulle vara för honom fördelaktigt, för så vidt han nemligen icke skulle få det på så billiga vilkor, att han derigenom finge större lön än den af Riksdagen bestämda. Distriktet omgifver nemligen staden Motala, der det finnes både gästgifveri, jernvägsstation och andra bekvämligheter denne tjänsteman kan önska sig; och han kan således icke gerna erhålla lämpligare bostadsplats än Motala. För den, som har så mycket att göra som denne länsman, är det således icke lämpligt att bo på annat ställe än i Motala stad. Det är äfven bekvämt för befolkningen att kunna besöka honom på detta ställe, i stället för på en aflägsen ort, der boställe skulle anvisas honom. Jag hemställde äfven detta i Utskottet, men Utskottet fann icke skäl att åtskilja dessa båda frågor, utan afstyrkte i ett gemensamt utlåtande den Kongl. propositionen i båda fallen. Huru olämpligt det för öfrigt är att förse länsmannen i Aska härads norra distrikt med boställe, framgår jemväl deraf, att Räcklunda, som förut varit boställe åt länsmannen i häradets södra distrikt, indragits, ehuru det för länsmannen i senare distriktet icke är så bekvämt att bo i Motala, som för länsmannen i det norra distriktet.

Jag hemställer därför, att Herr Magnus Svenssons förslag måtte bifallas, eller att Kammaren, med godkännande af Utskottets förslag med afseende på boställe åt länsmannen i Aska härads norra distrikt, ville, i likhet med Första Kammaren, afslå detsamma, så vidt det afser länsmannen i Ydre härads södra distrikt, samt salunda besluta, att boställe åt länsmannen derstädes må tills vidare upplatas. Jag vill äfven påminna om, att, när man beslutade indragning af länsmansboställena och ökade länsmännens löner till 1,800 kronor, meningen var, att dessa boställen skulle ställas till statsverkets disposition, och att det trassel skulle undvikas, hvilket förut egt rum i följd deraf, att den ene länsmannen hade tre till fyra gånger så stora inkomster som den andre, samt att boställen endast i undantagsfall skulle förekomma. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag rörande Aska härads, och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i afseende å Ydre härads.

Grefve Sparre: I anledning af den ärade representantens på skånebänken yttrande, ber jag att få erinra, att denna fråga redan är afgjord, och att alla boställen för landtstatens tjänstemän i Sverige äro indragna, men att vid det beslut, som fattades vid nästlidne riksdag angående reglering af löneförhållandena för lägsta graden af tjänstemän, Riksdagen fann att sådana säregna förhållanden kunde inträffa på vissa ställen af landet, att det vore alldeles nödvändigt, att der förse

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Forts.)

länsmännen med boställen. Detta innehåller ock den underdaniga skrifvelse, som Herr Ola Bosson Olsson nyss återopade; och frågan är således nu endast: skall Riksdagens då fattade beslut tillämpas eller icke? I fråga om tillämpningen af detta beslut finna vi, att Kongl. Maj:t till den grad, uti ifrågavarande hänseende, ställt sig Riksdagens uttalade önskan till efterriktelse, att Kongl. Maj:t nu föreslagit indragning af icke mindre än 7 boställen inom Östergötlands och Jönköpings län, men i fråga om två andra länsmän »funnit så oundgängliga förhållanden hafva inträffat», för att begagna Herr Ola Bosson Olssons ord, att Kongl. Maj:t ansett nödvändigt, att desse länsmän förseddes med boställen.

Jag vill nu såsom exempel anföra några skäl för Kongl. Maj:ts förslag i denna del, hvilket jag anser mig kunna göra så mycket hellre, som jag är landshöfding i ett län med temligen egendomliga förhållanden. Der finnas länsmansdistrikt så beskaffade, att man inom desamma icke kan undvara boställe åt länsmännen. Inom detta län finnas nemligen orter, der jordbruket endast och allenast skötes med oxar, och der en häst är så sällsynt, att det är nästan omöjligt att få låna en sådan. Herrarne kunna väl förstå, att en länsman, som icke kan skaffa sig en häst, är omöjlig; ty då han skall utöfva polisbefattningen inom ett stort distrikt, huru skall han då, om han icke kan få en häst, kunna tjenstgöra? Och huru kan det vara möjligt för landshöfdingen att tillhålla denne karl att fullgöra sin skyldighet, då han icke kan förflytta sig från stället? Eller mena herrarne, att han skall springa? Detta är just sådana oundgängliga förhållanden, som Riksdagen vid fattande af beslut angående lönerreglering för landtstatens tjenstemän förutsag skulle kunna inträffa och därför i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhöll, att utredning af dessa förhållanden måtte ske, och att endast i sådana fall länsmansboställen skulle få bibehållas, der sådant vore för tjenstens skötande »oundgängligen nödvändigt». Nu har en sådan utredning försiggått; Konungens Befallningshafvande hafva i framställningar till Kongl. Maj:t sagt, att de icke kunna föreslå indragning af dessa tvenne nu ifrågavarande boställen, emedan dessa länsmän icke kunna anskaffa häst för fullgörande af deras tjenstealigganden; Kammarkollegium har understött Kongl. Maj:ts förvarande proposition, och en representant från Östergötland har här intygat, att så är förhållandet i åtminstone det ena distriktet; och med all aktning och tillit till dessa herrars omdöme föreställer jag mig, att vederbörande myndigheter, hvilkas pligt är att yttra sig i dessa saker, hafva noggrannare kännedom om dessa orter än denna Kammarres ledamöter, hvilka icke så som de kunna känna till förhållandena; och jag tillater mig således tro, att, ehuru Herr Carl Anders Larsson yttrat sig till förman för endast boställe i det ena distriktet, samma anledningar likväl tala för boställes upplåtande jemväl åt länsmännen i det andra distriktet.

Jag är fullkomligt ense med representanten på skånebänken derom, att tjenstemännen icke böra befatta sig med något annat än sin tjenst, och att således vidlyftiga jordbruk aldeles icke passa för dem. Men de jordegendomar, som här äro i fråga, skulle innefatta endast bostad för länsmanen och äro för öfrigt af sådan beskaffenhet, som Kongl.

Maj:t i skrifvelse till landshöfdingarne tillkännagifvit att de skola vara, eller att de boställen, som skulle beredas dessa tjenstemän, der de voro nödvändiga, icke skola vara större, än att de kunna lemna vinter- och sommarföda för en häst och ett par kor; ty det är nödvändigt, att der kan födas en häst, på det länsmanen må kunna uppfylla sina tjensteäligganden. Denna princip är antagligen grundad på Riksdagens egen skrifvelse. När nu Kongl. Maj:t i anledning af denna skrifvelse, på samma gång Kongl. Maj:t föreslår indragning af sju länsmansboställen, säger, att det för dessa två länsmän är nödigt att anskaffa boställen, och detta säges på grund af den utredning, vederbörande landshöfdingar gjort och Kammarkollegium tillstyrkt, är det då riktigt, att Riksdagen säger: »Nej, denna Andra Kammare sade förra gången, att vi icke vilja hafva några boställen och därför skola vi, ehuru vederbörandes utredning visar, att de äro behöfliga, afslå denna framställning», ehuru vi derigenom sätta länsmännen i den författning, att de till äfventyrs icke kunna få tak öfver hufvudet, åtminstone icke utan att därför i viss grad blifva beroende af andra personer. Om bostället icke är af den beskaffenhet, att länsmanen der kan föda en häst, blir han tvungen att antingen hyra en sådan eller ock försumma sina tjensteäligganden.

Vi böra, på samma gång vi iakttaga all möjlig sparsamhet med statens medel, tillse, att tjenstemännen sättas i den författning, att deras förmän kunna fordra, att de fullgöra sin skyldighet, och att de icke dervid kunna svara, att de icke kunna det, emedan de icke kunna få bostad och icke kunna resa, därför att de icke hafva någon häst. Jag upprepar, hvad Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t sagt, att endast i de fall, der utredning vunnits derom, att länsmansboställen äro nödvändiga, skola de bibehållas. Då nu Kongl. Maj:t föreslagit sju boställen till indragning, men sagt, att två sådana äro nödvändiga att anskaffa, och detta skett på grund af den utredning, Riksdagen begärt, måste detta vara skäl nog att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, såsom det till Riksdagen inkommit. Och jag frågar, om det kan vara riktigt, att, därför att en eller annan representant från landsorten säger, att ena delen i det Kongl. förslaget är riktig, men den andra icke, slå döförat till. Skola vi dela denna åsigt; skola vi icke fästa afseende vid den utredning, vederbörande gjort, utan i stället lyssna till hvad denne representant sagt? Jag för min del anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr P. Nilsson i Espö: Eluru jag skall yrka bifall till Utskottets förslag, vill jag icke uttala något ogillande deröfver, att regeringen inkommit med nu föreliggande Kongl. proposition, emedan den haft anledning dertill i det beslut, hvilket Riksdagen sistlidet är i ämnet fattade. Men just då frågan om, huruvida länsmännen borde förses med boställen eller icke, afhandlades, då var jag och mången med mig af den åsigten, att länsmännen icke skulle hafva några boställen. Jag hyser fortfarande samma åsigt, och anser, att det måste vara i mycket säregna undantagsfall, der icke en länsman kan för hyra få bostad i den ort, der han skall förrätta sin tjenst. Skulle länsmännen hafva boställen, blefve det ock efter mitt förmenande gan-

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.
(Forts.)

Om upplåtanska svårt för landshöfdingarne att utnämna sådana, som icke voro i den ställning, att de kunde sätta upp ett bo, icke förstodo sig på jordbruk och salunda icke kunde sköta det; jag fruktar att valet i sudant fall ingalunda kunde blifva så fritt, som önskligt är; landshöfdingen skulle möjligen någon gång af denna omständighet se sig hindrad att till en ledig länsmansbefattning utse den af honom kände praktiske polismannen.

de af två nya
länsmansbo-
ställen inom
Östergötlands
län.
(Forts.)

Hvad angår den siste talarens yttrande, att det vore nödvändigt, att länsmanen hade åtminstone så mycket jord, att han kunde föda en häst för begagnande vid tjänsteresor i distriktet och ett par kor, förvänar det mig, att en så praktisk jordbrukare, som han, icke vet, att, om länsmanen skall hafva så mycket jord, att derpå kan födas en häst för tjänsteresorna, jordbruket måste vara så stort, att han kan hafva några hästar hemma för jordbrukets skötande. På den grund kan det salunda icke anses nödigt och lämpligt att göra länsmännen till jordbrukare, och forska efter, hvar några domäner finnas, som äro lämpliga att lemnas såsom boställen åt länsmännen.

Jag har tecknat mig till minnes, huruledes länsmän offentligen begärt och fått befrielse från skyldigheten att bebo sina boställen. Den 18 Oktober 1878 ingingo sålunda länsmännen C. J. Nordqvist, J. C. Aurelius och E. Nordgren från Stockholms län till Kongl. Maj:t med dylik begäran. Denna begäran var af Konungens Befallningshafvande tillstyrkt; men det hade varit allt skäl för att Konungens Befallningshafvande då hade sagt: då I icke viljen bebo edra boställen böra de indragas till staten. Sadant kom likväl icke i fråga. Konungens Befallningshafvande yttrade i stället: Edra boställen fån I behålla, men I fån bo, hvar I viljen. Den 1 November samma år fattade Kongl. Maj:t, uppå ansökning af länsmanen O. M. Matsson från Elfsborgs län, enahanda beslut. Äfven hans ansökning var af vederbörande Konungens Befallningshafvande tillstyrkt; men icke heller der ifrågasattes någon indragning af bostället. Sedermera hände det den 20 November 1878, att treune länsmän, A. Boberg, A. G. Seth och J. F. Hård af Segerstad — jag minnes nu ej från hvilket län de voro — ingingo till Kongl. Maj:t med anhållan att få slippa bo å sina boställen, hvilket beviljades. Är det nu skick och skäl att på detta sätt besvära regeringen med att anställa undersökningar, samt förklara, att på det och det stället är det alldeles nödvändigt att länsmännen få boställen. När de väl fått sadana, kan det nog vara, att det är med förste emottagarens intresse och fördel öfverensstämmande att hafva boställe, men en ny länsman kan sedan komma och tycka annorlunda. Han vänder sig då till Konungens Befallningshafvande och frågar, om det ej kan gå an att få bo på annat ställe inom distriktet. Jag kan salunda icke finna det minsta skäl vara för handen, hvarför man nu skulle skapa nya landtbrukare af länsmännen, utan låt dem fortfarande förblifva polismän. Ty icke må man befara, att det i någon trakt af hela riket skulle saknas tillgång till bostäder för dem, eller att de ej hvar som helst kunna skaffa sig foder at en häst. Det torde tvärtom alls icke falla sig svårt för dem, och ofantligt många exempel derpå finnas.

Jag yrkar för min del bifall till Utskottets föreliggande hemställan.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: I betraktande af de åsigter, som på senare tider gjort sig gällande inom regeringen, har det icke förvånat mig, att regeringen gjort ifrågavarande framställning, då regeringen uttalat den mening, att det vore önskligt, att länsmännen i allmänhet blefve försedde med boställen. Men jag kan icke för min del erkänna denna principens rigtighet; och jag vågar också tro, att icke Riksdagen hittills hyst sådana åsigter, liksom jag också hoppas, att den icke heller hädanefter kommer att göra det. Jag tror tvärtom, att de uttalanden, som i Riksdagen egt rum i denna fråga, gifvit tillkänna en helt annan åsigt, och man hade sålunda bort kunna vänta sig, att Kongl. Maj:t icke skolat till Riksdagen göra en framställning, sådan som den nu förevarande.

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Forts.)

Det är naturligt, att den Kongl. propositionen grundar sig på de utredningar, som blifvit gjorda af vederbörande länsstyrelser. Jag har för min del genomgått berörda utredningar, och jag må säga, att jag nästan tyckt mig finna, att desamma mera gått ut på att anställa undersökningar, huruvida inom distriktet finnes boställen, nog små, eller sådana som kunde anses lämpliga, för att Kongl. Maj:t skulle kunna göra en framställning om deras användande till länsmansboställen, än derpå, om länsmannens förseende med boställe vore oundgängligen nödvändigt. Den utredning, som regeringen eller åtminstone Riksdagen egentligen afsett, torde sålunda vara förbisedd, nemligen huruvida det skulle vara för länsmännen på de särskilda ställena så högligen af behovet påkalladt att undfå boställen.

Det är också en annan särskild omständighet, som synes mig bevisa rigtigheten af min åsigt om olämpligheten af föreliggande framställning. Inom ett af de ifrågavarande distrikten är ju staden Motala belägen, och icke förty ifrågasätter Konungens Befallningshafvande i sin utredning, att det torde vara omöjligt för länsmännen att skaffa sig boställen eller bostäder inom distriktet. Kan någon meniska verkligen vilja påstå, att inom ett distrikt, hvarest ligger en stad, tillfälle icke skulle finnas för länsmännen att få bostad? Också har den ärade representanten från Östergötland vitsordat ett motsatt förhållande, samt för sin del ansett, att bostäder böra utan svårighet kunna fås i sjelfva Motala, hvilket väl ingen heller lär kunna betvifla; man behöfver blott veta att Motala finnes inom distriktet för att stadga sin mening i detta fall. Jag går sålunda icke ifrån, hvad jag nyss yttrade, utan får tvärtom upprepa, att de af Konungens Befallningshafvande verkställda utredningarna gått i en annan rigtning, än dermed egentligen åsyftats.

Vidare kan jag, som sagdt, icke erkänna lämpligheten af sjelfva principen om, att länsmännen böra förses med boställen. Det är ju bekant, att alla eller åtminstone en god del af de personer, som utgå från landskontoren eller landskanslien för att sedan blifva länsmän, i allmänhet ega så godt som ingen förmögenhet. De ega ej så mycket, att de kunna bosätta eller inreda sig å bostället med egna medel; och följden blir naturligtvis den, att de icke utan skuldsättning kunna taga bostället i besittning, ett förhållande, som å flera orter inom landet redan är bekräftadt, då länsmännen i många fall utarrenderat boställen. Utom det olämpliga häruti, är det äfven en annan omstän-

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(FörL.)

dighet, som gör, att jag finner det ganska betänkligt att lemna läns-
männen boställen. Med den erfarenhet, vi ega om uppskattningen af
boställen i allmänhet, måste vi nemligen erkänna, att dessa åtminstone
hittills varit ganska lågt uppskattade. Här af följer ju, att de läns-
män, som fått boställen af staten, komma att åtnjuta bättre förmåner
och större inkomster än andra. Detta förhållande måste åter igen
helt naturligt alstra ovilja hos de tjenstemän, som äro i samma grad
och hafva lika mycket att sköta. Huru jag än ser saken, kan jag
sålunda icke finna principen riktig, och man bör således endast i rent
af trängande fall — hvilket jag tror ej finnes i vårt land — låta läns-
män komma i besittning af boställen, och åtminstone i de här före-
liggande fallen är jag fullt öfvertygad, att sådana trängande omstän-
digheter icke äro för handen. Man har visserligen hört af represen-
tanter från Östergötland, som känna till förhållandena i dessa orter,
att det ena distriktet är en glest bebyggd skogstrakt, och att det der-
före skulle vara nödvändigt att förse länsmanen derstädes med bo-
ställe, men, efter hvad man redan upplyst, hafva länsmän i dessa di-
strikt hittills mycket väl kunnat sköta sina tjenester utan boställe,
utan att någon olägenhet deraf för länsmännen, eller polisväsendets vid-
makthållande försports. Det upplystes till och med inom Stats-Utskottet
af en representant från Norrland, som sjelf är länsman, att i Norr-
land, der länsmansdistrikten äro betydligt vidsträcktare och landet
mycket mera glest bebyggt, än i Östergötland, det icke visat sig svårt
för länsmännen att erhålla bostäder. Det torde alltså, äfven att döma
här af, ej behöfva vidtagas några åtgärder för att skaffa ifrågavarande
länsmän boställen.

Grefve Sparre yttrade, att alla boställen numera blifvit indragna.
I det afseendet har han misstagit sig, ty ännu finnas åtminstone läns-
mansboställen, hvilka icke blifvit till statsverket indragna, hvilka vi
dock nu som bäst hålla på att indraga; och hvad beträffar de två bo-
ställen, hvilka enligt hans påstående nu icke skulle indragas, får jag
fästa hans uppmärksamhet derpå, att de boställen, hvarom nu är fråga,
icke äro länsmansboställen, utan två andra boställen, hvilka skulle till
länsmansboställen upplåtas.

Jag kan således ej finna annat, än att Stats-Utskottet haft fullt
giltiga skäl för sitt afstyrkande af den Kongl. propositionen; och jag
hoppas, att Kammaren bifaller Utskottets förslag, hvarom jag anhåller
att få framställa yrkande.

Herr J. M. Svensson: Jag har endast begärt ordet för att be-
svara den framställda frågan, hvarföre länsmanen i Ydre härads södra
distrikt nu mera än förr behöfde boställe. Orsaken härtill är helt en-
kelt den, att häradet på senare tiden delats i två distrikt, att förut-
varande länsmansbostället i häradet bibehållits åt länsmanen i norra
distriktet, samt att den södra, mot Småland gränsande delen af härade-
t är skogsbygd och glest bebyggd. Jag har endast velat upplysa
om detta.

Herr Liss Olof Larsson: Afven jag anhåller om bifall till
Stats-Utskottets förslag och tror att Utskottet anfört goda skäl för sitt
afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition.

De skäl, representanten för Venersborg anført, tror jag ej kunna tillmätas den afgörande vikt, att Kammaren på grund af dem skulle kunna afslå betänkandet. Han säger, att länsmännen äro alldeles redlösa, om de ej kunna få hästar. Om det nu vore så, att det icke funnes hvarken hus eller hästar i Östergötland, så vore det naturligtvis svårt för länsmännen att få bostäder och hästar. Men i så fall vet jag ej, hvad länsmännen skola göra der; ty fins det hvarken bostäder eller hästar, så fins det väl icke folk heller, och länsmännen äro väl icke till för att vakta skogar och ödemarker. Vore det fråga om Skara, der, såsom man säger, då det är fråga om veterinärinstitutet, det endast finnes nötboskap, kunde ett dylikt påstående, hvad hästar beträffar, vara riktigt, men i fråga om Östergötland torde det icke hålla streck. Det låter emellertid på beskrifningen, som om Östergötland skulle vara en riktig obygd, der det ej fins vare sig folk, hus eller kreatur, men bland våra landskap tror jag, att Östergötland är särdeles gynnadt både i ena och andra afseendet, efter hvad jag hört och äfven haft tillfälle att se.

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Forts.)

Besynnerligt nog förekommer i hela Norrland ej ett enda länsmansboställe, så vidt jag vet. Jag har frågat representanter från både Vesternorrland, Vesterbotten och Norrbotten, och alla säga, att några länsmansboställen aldrig funnits i Norrland. Ingen torde vilja bestrida, att icke länsmansdistrikten derstädes äro mängdubbelt större än något distrikt i Östergötland, men man har ändå ej ifrågasatt att skaffa länsmännen boställen i Norrland. Man har ej blifvit van dervid, och ingen tänker derpå. Jag är säker, att der hemma i Dalarne, der dylika boställen icke heller finnas, på ett undantag när, skulle man, i händelse någon föreslog att länsmännen borde förses med boställen, nästan anse förslaget löjligt och säga: hvartill skall det tjena — det blir endast en tunga för länsmanen att sköta jordbruket jemte tjänsten. Så betraktas saken i de orter, der man aldrig haft några länsmansboställen; men å andra sidan, eller der man hitintills varit van att se länsmän försedda med boställen, der tror man att det är omöjligt undvara länsmansboställen, till dess erfarenheten visat, att tjänsterna skötas mycket bättre utan boställen. Man har med stora svårigheter och uppoffringar från statens sida till statsverket indragit en mängd boställen, på det att tjänstemännen skulle blifva hvad de böra vara, tjänstemän och icke jordbrukare. I vårt land fordras, att den, som skall drifva jordbruk, egnar hela sin tid åt denna verksamhet; och skall en tjänsteman ordentligt sköta ett jordbruk, åtminstone ett betydligare, så blir tjänsten en bisak: skall han sköta tjänsten som sig bör, blir jordbruket bisak. Staten har därför genom indragning af boställen sökt ställa så till, att tjänstemännen må sköta sina tjänster och icke sysselsätta sig med landtbruk. Visserligen har, såsom en talare påpekat, Riksdagen i sammanhang med landtstatsregleringen förklarat, att i särskilda undantagsfall länsmännen fortfarande skulle kunna vara försedda med boställen, men jag får säga, att det för mig synes långt ifrån utredt, att här nu föreligga sådana undantagsfall. Kammaren kan vid sådant förhållande med allt skäl afslå den Kongl. propositionen.

Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Ports.)

Herr Carl Ifvarsson: Det är ett egendomligt förhållande med dessa frågor om beredande af boställen åt länsmän. Ju oftare Riksdagen tillbakavisar dylika förslag, desto oftare framkomma nya propositioner i enahanda syfte. För min del undrar jag ej öfver, att i äldre tider, då penningeväsendet ej var så utveckladt som nu för tiden, staten företrädesvis aflönade sina tjenstemän med dels boställen, dels naturaprestationer. Men sedan vårt land fått ett utveckladt bank- och penningeväsende och staten en gang öfvergått till penningelöner, vore det förunderligt, om man åter skulle upptaga det aflöningsätt, som begagnades i forna tider, då det var olägligt för staten att aflöna tjenstemännen med kontanta penningar. Man har också på senare tiden varit angelägen om att förvandla tjenstemännens aflöning i penningar, der de icke förut varit det. Man har med stora penningeuppföringar indragit boställen, och man har sökt utarrendera eller försälja dem, allt efter som den ena eller andra åtgärden befunnits lämpligast för att förskaffa staten inkomster till tjenstemännens aflöning. Man har sökt göra dessas löneförmåner så mycket som möjligt lika, något som icke skulle kunnat åstadkommas, om icke lönerna hade bestämts i penningar. Men sedan man sålunda under en längre följd af år framgått på denna bana, syntes plötsligt en förändring i detta system hafva inträdt och ett tillbakagående vara i annalkande: det blef fråga om boställen åt länsmännen. Jag förmodar, att, hvad beträffar länsmansboställen, de stora anspraken dera hafva sin grund i det olyckliga cirkulär, som för ett par år sedan utfärdades, i hvilket vederbörande uppmanades utreda, huruvida boställen åt länsmännen kunde beredas. Hade det icke blifvit utfärdadt, så tror jag, att dessa anspråk icke heller uppkommit. Man förmodade väl, att, då militieboställena indrogos, det skulle vara lätt att åt länsmännen förskaffa boställen, och man sökte att passa på tillfället. — Men man har skäl att akta sig för reaktioner i denna tid. — Om nu till följd af de anspråk, som blifvit hos Kongl. Maj:t framställda, Kongl. Maj:t aflåtit en proposition till Riksdagen förlidet år, och denna blifvit besvarad något undvikande, — man ville besvara den honnett — så, om ock detta svar icke så tydligt uttalade, att Riksdagen icke ville slå in på denna bana, hade man väl ändå skäl att antaga, att man icke skulle behöfva mottaga så många propositioner om nya boställen, som i år skett. Detta antagande har emellertid icke visat sig vara riktigt. Så vidt man kan se, har icke i föreliggande fall blifvit anfördt det skäl, som man hade väntat skulle anföras för bifall af förslag om anskaffande af länsmansboställe, eller att bostället skulle vara oundgängligt nödigt. Och då, såsom man hör, till och med i Norrland, som är så glest bebygdt, det icke finnes länsmansboställen, huru kan det vara möjligt, att sådana äro nödvändiga i Östergötlands län, som är tätt bebygdt. Allra minst kan sådant komma i fråga, hvad beträffar Motala nu mera till stad upphöjda köping. Om man anför såsom skäl, att länsmannen behöfver hafva boställe, der en stad uppstått i stället för en köping, så kan man fråga hvad förtroende kan sättas till dylika skäl? Icke kan man antaga, att det är omöjligt för länsmannen att få bostad, och man må icke förundra sig öfver, att Stats-Utskottet tillbakavisat sådana anspråk.

En talare uppmanade Kammaren, att icke lyssna till foglalåt. Jag vet icke rätt hvad han menar med denna foglalåt. Icke tror jag, att han menade Stats-Utskottet; han menade väl någon ledamot i Kammaren, som förut i ämnet haft ordet. Om man kan kalla den ledamotens ord för foglalåt, så tror jag, att man med samma skäl kan kalla det för foglalåt, som den först omnämnde talaren anförde; och jag uppmanar då Kammaren, att icke heller lyssna till den ärade talarens foglalåt, om jag får använda hans eget ord.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *J. E. Johansson*.

Herr Statsrådet Lagerstråle: En ärad talare har funnit det synnerligen anmärkningsvärdt, att Kongl. Maj:t nu framkommit med förslag till anvisande af tvenne boställen till två länsmän; men samme talare tyckes hafva aldeles förglömt, att de Kongl. propositioner, som afhandla detta ämne, afse äfven indragning af tre länsmansboställen i Östergötlands och fyra i andra län. Det är för att reglera på bästa sätt, som det på ena sidan föreslagits indragning och på den andra sidan anvisande af boställen; och det är sålunda icke någon ensidig framställning, Kongl. Maj:t i detta hänseende till Riksdagen aflåtit.

Att boställen icke finnas i Norrland och förslag från Kongl. Maj:t icke framlagts till anvisande af sådana der, kommer sig af den ganska naturliga anledningen, att icke några därför lämpliga kronolägenheter der finnas; men att inom de orter, der såväl till läge som omfattning lämpliga boställen finnas att tillgå, desamma böra bibehållas eller anvisas, det tror jag är en åsigt, som allmänt delas äfven inom dessa orter.

En annan ärad ledamot åberopade såsom skäl mot länsmäns förseende med boställen åtskilliga Kongl. Maj:ts beslut, hvarigenom några länsmän fått tillstånd under senare hälften af år 1878 att icke bebo sina boställen, men dessa medgifvanden afse andra län, än de, för hvilka reglering nu är föreslagen. Jag kan icke för tillfället upplysa, huru Konungens Befallningshafvande med afseende å desamma för framtiden föreslagit, men det förefaller mig ganska naturligt, att, om ett boställe för framtiden är lämpligt till indragning, den nuvarande innehafvaren, under hvars tjenstetid bostället möjligen är utarrenderadt, får tillstånd att bo på annat ställe. Detta innebär icke något förklarande på förhand, att bostället skall för all framtid å ett visst länsmansdistrikt varda bibehållet.

Här är endast Östergötlands, Jönköpings och Malmöhus län, i afseende å hvilka reglering är till Kongl. Maj:t öfverlemnad och af Kongl. Maj:t förelagd Riksdagen, och der är det icke några andra boställen, om hvilka skiljaktiga meningar uppstått, än dessa två i Aska och Ydre härad. Man har ansett, i afseende å bostället i Aska härad, att det vore öfverflödigt derföre, att man måste antaga, att länsmanen kunde få bostad i Motala. Det är ock naturligt, att han der kan få bostad; meningen är också, att länsmanen i Motala polisdistrikt skall hafva sin bostad der, och för honom är derföre intet boställe ifrågasatt. Men här är fråga om länsmännen i ett utom detta

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Forts.)

Om upplätan- polisdistrikt beläget område; och jag vill hemställa, huruvida det kan
de af två nya vara lämpligt, att på ett och samma ställe koncentrera länsmännen
länsmansbo- för 2 å 3 distrikt. Det torde kunna vara af intresse att icke sam-
ställen inom manknippa alla på ett ställe, utan böra väl de länsmän, som höra till
Östergötlands de särskilda landsdistrikten, lämpligast bo ute på landet.
län.

(Forts.)

Jag har således för min del och äfven till följd af den befattning jag i mina dagar har haft med polisens vidmakthållande å landet och inseende öfver länsmännen samt deras skyldigheter och rättigheter den uppfattningen, att det i många hänseenden är gagnande och önskvärdt, att boställen beredas åt länsmännen, och jag vågar derföre, äfven från denna synpunkt taget, och då jag i Departementschefens frånvaro har fått mig uppdraget att vara här tillstädes, hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Ola Månsson: Mig synes, som om Kongl. Maj:ts och Riksdagens sammanstående beslut, att indraga de militära boställena äfvensom försälja en del af de sänne militieboställena, var mycket välbetänkt. Jag trodde också, att det varit icke allenast Kongl. Maj:ts, utan äfven Riksdagens och allas vår mening, att anvisande af boställen icke vore på sin plats eller vidare skulle ifrågasättas, utan att tjänstemännen skulle, oberörda af jordbruksskötsel, kunna utöfva sina tjänster. Nu har emellertid ifrågakommit något helt annat. Man vill nemligen anvisa boställen åt länsmännen. Men jag tror, att, då dessa tjänstemän, såsom en talare nyss riktigt annärkte, sysselsätta sig med utsökningsmål och derjemte äro polismän, de hafva helt annat att sköta, än att befatta sig med jordbruk. Dessutom inträffar icke sällan, utan tvärtom ganska ofta, såsom jag har mig bekant från den ort, der jag är boende, att boställena ligga på ett ställe, der länsmännen icke lämpligen böra vara bosatta, och de söka äfven helst sina bostäder på ställen, som äro lägligast för deras sysselsättningar. I den ort, som jag tillhör, finnas två länsmansboställen, men åtminstone på det ena af dessa har ingen länsman bott så långt jag kan minnas tillbaka, utan har det varit af tjänstemannen utarrenderadt; det andra har också, hvad jordbruket vidkommer, den mesta tiden till arrendator varit upplåtet. Ut i det distrikt, som gränsar allra närmast till der jag är boende, finnes icke något boställe, och den nuvarande länsmannen har förskaffat sig bostad i samma by, der jag bor. Jag auser dock ej, att denne länsman har det sämsta distriktet, utan jag tror, att hvilkendera som helst af de andra skulle gerna vilja byta med honom och derjemte gifva litet till. Det är, enligt min åsigt, icke lämpligt för länsmansinstitutionen, att länsmännen tilläggas boställen. Tvärtom tror jag, att det är mera nyttigt, att en länsman får välja sin bostad der, hvarest det kan vara mest centralt och lämpligt för hans tjänsteutöfning.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr O. B. Olsson: Det synes mig besynnerligt, att, efter hvad Herr Statsrådet nämnde, det skulle vara endast två län, der fråga vore om reglering af länsmansbefattningarne och länsmänneus boställen, samt att, då det icke ansetts nödigt att i Jönköpings län, som är mera

glest befolkadt, bereda boställen åt länsmännen, detta deremot ansetts ^{Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.} ondgängligen af behofvet påkalladt i det mera tätt bebyggda Östergötland. Detta är enligt min uppfattning helt och hållet stridande mot andemeningen i Riksdagens skrivelse förlidet år. Jag skall taga mig friheten att uppläsa denna skrivelse i hvad den rörer detta förhållande. Den är icke så synnerligen lång. Der säges: »För Riksdagen vill det dessutom synas, som om den ifrågasatta åtgärden hvarken skulle vara af särdeles trängande behof påkallad eller fullt ändamålsenlig. I förra hänseendet förekommer nemligen, att i de flesta orter det numera icke torde vara förenadt med synnerlig svårighet för länsmanen att sjelf åt sig anskaffa lämplig bostad; att vidare den afsedda fördelen deraf, att länsmännen skulle blifva satta i tillfälle att sjelfva förvärfa någon erfarenhet i afseende på åbyggnaders beskaffenhet och underhåll samt i fråga om beräkning af kostnaderna för nybyggnader och reparationer, icke synes böra tillmätas någon mera väsentlig betydelse, då länsmännen otvifvelaktigt, derest de äro för sin uppgift lämplige, äfven utan att sjelfva vara försedde med boställen, ega rikligt tillfälle att förskaffa sig nödig erfarenhet i oförmälda hänseenden, hvartill kommer, att en länsman, som eger den duglighet och drift, som bör kunna påräknas, i de flesta fall sjelf förvärvar sig jordlägenhet, fullt motsvarande den, som nu vore afsedd att af staten bestås; att slutligen länsmannens sjelfständighet icke synes vara betingad deraf, att han är med boställe försedd, utan i främsta rummet bero af hans personliga egenskaper och ställning i öfrigt.

Vidkommande åter de olägenheter, hvilka förslaget, enligt Riksdagens förmenande, skulle komma att medföra, torde få anföras, att det sannolikt i de flesta fall skulle vara ganska betungande för länsmännen, hvilka vid tillträdet af befattningen offtast äro unga, obemedlade män, att anskaffa de för skötandet af ett boställe, huru litet detta än må vara, alltid erforderliga inventarier, samt att de ofta för sådant ändamål skulle blifva nödsakade att skuldsätta sig, hvilket torde kunna komma att ganska betänkligt inverka på den sjelfständighet, som äfven, enligt Riksdagens åsigt, är för en dylik tjänsteman så nödvändig.

Då vidare ett bifall till nu föreliggande förslag skulle komma i strid mot den grundsats, som under senare tiden gjort sig gällande, eller att tjänstemän icke böra vara med boställen försedde, har Riksdagen, på grund af hvad nu blifvit anfördt, funnit sig icke böra Eders Kongl. Maj:ts framställning i förevarande hänseende bifalla; men, när det till äfventyrs i vissa särskilda fall torde kunna vara för länsman med verklig svårighet förenadt att erhålla lämpligt belägen bostad, har Riksdagen funnit sig böra i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes, efter behörig utredning rörande de särskilda fall, der det må finnas ondgängligen nödigt att länsmännen blifva med bostadslägenhet försedde, till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet.»

Af denna Riksdagens skrivelse framgår, att det icke var Riksdagens mening, att länsmännen allt framtent skulle vara försedde med boställen, utan att länsmansboställena smaningom skulle indragas till statsverket, och endast bibehållas, der de voro *alldeles ondgängligen*

(Forts.)

Om upplåtan-nödvändiga. I detta fall synes icke vara något sådant *oundgängligt* behov, och jag hoppas, att denna Kammarare i är på samma sätt som i *de af två nya* länsmansboställena inom Östergötlands län. Då jag anser detta vara ett lämpligt tillfälle att uttrycka en sådan mening, vidblifver jag mitt yrkande, att Kammararen nu måtte bifalla Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Sven Andreasson: Den ärade talaren bakom mig på elfsborgsbänken, som nyss hade ordet, framhöll, att det skulle vara så nödvändigt för länsmännen att vara försedde med boställen. Ehuru äfven jag bor i det län, hvilket har den förmånen att hafva hono till höfding, tror jag dock icke i likhet med honom, att detta är så alldeles nödvändigt. Jag är sjelf bosatt uti ett härad, inom hvilket äro belägna tvenne icke obetydliga länsmansboställen, men, så vidt någon i orten kan påminna sig, har aldrig någon af länsmännen inom dessa distrikt varit der bosatt. För min del anser jag det vara vida fördelaktigare, om länsmännen sjelfva få välja sig bostad; och jag tror icke, att det skall vara förenadt med några särdeles stora svårigheter för dem att för sina tjänsteresor erhålla skjuts, då de vanligen bo invid någon jernvägsstation eller i en mindre stad. Om de nödvändigt vilja hafva jordbruk, kunna de skaffa sig sjelfva sådant i det läge, der de anse det lämpligast att bo. Sedan länsmanslönerna numera blifvit förhöjda, anser jag icke heller vara skäl att gifva dem boställen, hvilka genom att möjligen blifva för lågt taxerade i förhållande till afkastningen, ofta torde bereda dem ytterligare förhöjda inkomster. Jag tror icke detta vore välbetänkt.

Hvad de nu särskildt ifrågakomna boställena beträffar, ber jag få nämna, att åtminstone Bondebacka är alldeles för stort för sådant ändamål, och att man icke tagit i betraktande, huruvida det är lämpligt såsom länsmansboställe. Inom den afdelning utaf Stats-Utskottet, som handlagt denna fråga, ansågo till och med de ledamöter, som ville, att länsmännen fortfarande borde hafva boställen, att Bondebacka var alltför stor jordbruksegendom för att användas der till, och ville icke vara med derom.

På dessa skäl och hvad i öfrigt i samna rigtning blifvit anfördt, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan i föreliggande punkt.

Herr Berglöf: I likhet med de fleste föregående talare anser jag, att det icke är nödvändigt och, från länsmannens egen synpunkt sedt, icke ens önskvärdt, att de fortfarande hafva boställen. Jag tror icke heller, att det hvarken för länsmännen sjelfva eller för det allmänna är fördelaktigt, att länsmännen tillika äro jordbrukare.

Man har här talat om, att en länsman bör och måste vara polisman: men skall en polisman gagna sitt distrikt, måste han ovilkorligen bo så till, att han är lätt tillgänglig för största delen af den allmänhet, för hvars nytta han är tillsatt. Det kan rätt ofta inträffa, att det är rätt svårt, ja nära nog omöjligt att anskaffa bostad, der man vill; och jag vet många fall, då det icke lyckats en länsman att få bostad på annat ställe än i sjelfva utkanten af hans distrikt: men

det kan ej vara till särdeles nytta att hafva en länsman, om han bor på sådant ställe inom distriktet, att han endast med svårighet kan anträffas.

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Forts.)

Jag tror derföre icke, att man bör alltför strängt fasthålla den principen, att länsmännen icke böra hafva boställen. Det torde understundom för det allmänna icke vara så alldeles onyttigt att delvis, der så behöfves, anordna bostadsboställen för länsmännen; och jag anser mig på den grund böra yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Sparre: Det var då särdeles väl, att den siste ärade talaren omsider bragte frågan på den ståndpunkt, der den nu befinner sig och hela tiden bort vara.

De talare, som här hafva yttrat sig för Utskottet, hafva alla talat om, att länsmännen icke böra hafva boställen. Det låter, som om herrarne trodde, att frågan gälde, huruvida länsmännen i allmänhet skola hafva boställen eller icke. Men herrarne tyckas hafva glömt, att här är fråga om indragning af icke mindre än 7 boställen; och deraf torde väl vara uppenbart, att Kongl. Maj:tt nu har tillämpat den skrivelse, Riksdagen i fjor beslöt. Jag är också af samma mening, som af de flesta här i afton uttalats: länsmännen böra icke vara jordbrukare, alldeles icke, men i de allra flesta fall äro dessa små boställen af den beskaffenhet, att man icke gerna kan kalla innehafvarne af dem för jordbrukare, då de ofta på sina boställen icke hafva mera än en häst och ett par kor. Från det län jag tillhör har man talrika exempel på, att länsmän, för att skaffa sig bostad, varit tvungne att köpa sig en jordlägenhet och derigenom börjat sin bana med skuldsättning, som sedermera förföljt dem under hela deras tid och mången gång gjort dem olämpliga för tjenstens utöfning.

Om icke detta betänkande handlade om indragning af icke mindre än sju länsmansboställen, så skulle jag kunna förklara det sätt att se saken, som gör sig gällande, då man talar om, att länsmännen icke böra hafva stora boställen med stort jordbruk. Detta har likväl ingen menniska påstått. Förra gången jag hade ordet, tillät jag mig omtala, att Kongl. Maj:tt först ändigat landshöfdingarne, att länsmännen icke skola tilldelas stora boställen, utan endast så pass stora, att de derstädes kunna föda en häst och ett par kor.

En talare har yttrat, att han ansåge det vara högst besynnerligt, om i Östergötland länsmännen skulle behöfva hafva boställen. Det är nu icke fråga om länsmännen i allmänhet i Östergötland, — och jag förmodar, att der finnes ett tjog sådana — det är blott fråga om två särskilda boställen; och jag föreställer mig, att det icke skall vara något tvifvel om, att i Östergötland i öfrigt tillgång finnes till lämpliga bostäder. Ehuru vi erkänna, att Östergötland är en sädesbärande provins, så känna vi väl, att den del af samma provins, som gränsar till Småland, är sådan, att svårigheter der kunna möta för länsmännen att få bostäder. Landshöfdingen har också sagt, att så är förhållandet. Kammarkollegium har betygat detsamma; representanterne från Östergötland hafva också intygat det, åtminstone i fråga om den ena länsmansbefattningen. Är det då lämpligt, att vi skola säga nej, oaktadt

Om upplåtande af två nya länsmansboställen inom Östergötlands län.

(Forts.)

allt detta? Är det lämpligt, att vi, oaktadt dessa yttranden af vederbörande, oaktadt Kongl. Maj:t tillämpat Riksdagens skrifvelse och indragit nästan alla länsmansboställen, oaktadt Konungens Befallningshafvande säger, att desse två länsmän oundgängligen böra förse med boställen, och oaktadt ortens representanter säga detsamma, säga, att vi förstå det bättre än alla desse, och förklara, att de föreslagna boställena icke äro af något oundgängligt behof påkallade?!

Jag ber herrarne att få återropa ett exempel, som har någon likhet med detta fall. När en provincialläkare skall anställas i en ort, så veta herrarne, det alltid dervid göres såsom vilkor från statens sida, att orten skall anskaffa bostad åt provincialläkaren. Hvarföre detta? Jo! mindre därför att de icke möjligtvis skulle kunna anskaffa bostad, utan därför att man önskar, det provincialläkarne skola bo väl till för befolkningen. Det anses dertföre lämpligt att åt provincialläkarne anskaffas bostäder. Tro herrarne icke, att ett länsmansdistrikt är mycket mindre än provincialläkarnes områden, och att dertföre svårigheterna för länsmännen att anskaffa bostad är större. Jag talar nu icke om länsmännen i allmänhet, ty de allra flesta boställen komma att indragas, men förhållanden kunna inträffa, som göra, att det blir nödvändigt att boställen anskaffas åt vissa länsmän.

I anledning af hvad representanten från Dalarne yttrade, vill jag nämna, att på åtskilliga orter inom landet begagnas verkligen endast nötboskap till brukande af jorden; och dertför är det i sådana orter ytterst svårt att anskaffa hästar emot lega. Detta är händelsen med den del af mitt län, som gränsar till Småland, hvilket, såsom herrarne veta, är nötboskapens egentliga hemland.

En annan talare på hallandsbänken har sagt, att sedan penningtillgången numera blifvit rikligare, och bankväsendet blifvit mera utveckladt och ordnad, det icke vore någon svårighet för länsmännen att skaffa sig boställen. Jag kan sannerligen icke förstå, hvad bankväsendet kan hafva med länsmännens boställen att skaffa! Här är helt enkelt fråga om personer, hvilka skola bo inom en inskränkt krets, och huruvida icke, då det är omöjligt för dem att skaffa sig bostäder, staten bör bereda dem sådana, på samma sätt som det alltid sker med provincialläkarne.

En representant från det län jag tillhör, sade nyss, att han kände i sin hemort två länsmän, som icke bodde på sina boställen. Detta är sant, men det lider intet tvifvel, att dessa två boställen komma att indragas. Dessa boställen äro också belägna i en mycket tätt befolkad trakt i närheten af Göteborg, der det icke är någon svårighet för länsmännen att anskaffa bostäder åt sig, men icke är det väl dermed bevisadt, att länsmännen i den trakt af länet, som gränsar till Småland, dertföre kunna sjelfve anskaffa sig bostäder.

Jag har, såsom jag förut sagt, mer än en gång kommit till den erfarenheten, att, då länsmännen varit tvungne att sjelfve anskaffa sig bostäder, de hafva nödgats inköpa egendomar, i följd hvaraf de måst sätta sig i skulder, som plågat dem hela deras lif och underminerat deras ekonomiska ställning. Då vi emellertid nu tala om endast undantagsfall, skola vi icke inlåta oss på oegentligheten deraf, att länsmännen sysselsätta sig med jordbruk. Fall kunna likväl inträffa, då

han måste skaffa sig ett ställe att bebo, hvarmed jordbruk är förenadt och sälunda blifva jordbrukare, hvilket han icke bör vara.

Herr P. Nilsson i Espö: Jag kan icke förstå den ädle grefven, då han lägger sådan tonvigt på, att Kongl. Maj:t föreslagit indragning af sju länsmansboställena, då det ju icke är någon, som yttrat något mot denna delen af den Kongl. propositionen, som också redan blifvit af Kammaren bifallen. Jag erinrar mig, hurusom jag sista Riksdagen, då fråga var om dessa boställens indragning, stälde till samme talare det spörsmålet, huruvida, då, enligt hans yttrande, alla länsmännen inom hans län voro försedda med boställen, de också alla bodde på sina boställen. Men härpå fick jag aldrig något svar. Nu märkte jag likväl af hans förra anförande, att inom hans län åtskilliga af länsmännen begärt att få slippa att bo på sina boställen, och att landshöfdingen härtill tillstyrkt bifall.

Samme talare gjorde en jemförelse mellan länsmans- och provincialläkareboställena, men för min del kan jag icke finna, att det finnes en skymt till likhet mellan dessa. Han sade, att båda dessa boställen vore nödvändiga, för att innehafvaren skulle kunna hålla sig häst, men hvad läkareboställena beträffar, torde väl talaren veta, att dessa boställen endast äro till för att skaffa läkaren tak öfver hufvudet, men icke för att han må kunna hålla häst, utan läkaren får själf bekosta sig resor och möblera sin bostad. Att skaffa sådana boställen till länsmännen, dermed tror jag talaren skulle vara föga belåten. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Herr C. A. Larsson: Då motstånd deremot yppats, får jag återtaga mitt i denna punkt framställda yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. i hvad densamma afser anskaffande af bostadslägenhet åt länsmanen i Ydre härads södra distrikt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner enligt de gjorda yrkandena; och biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 3.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 40, i an-
Om indragning
ledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående indragning af fyra läns-
fyra länsmansboställena inom Jönköpings och Malmöhus län.
mansboställena.

Utskottet hade tillstyrkt.

att Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande afseende täckts föreslå, dock att innehafvaren af bostället Mjögaryd Mellangården — hvilket boställe i utlåtandet uppgifvits tillhöra Östra härads norra distrikt samt innehafvas af länsmanen A. Broberg — icke finge å bostället qvarsitta längre än till dess han derå åtnjutit laga fardagsår.

Om indragning
af fyra läns-
mansboställen.
(Forts.)

Herr Samuel Johnson yttrade: Jag har begärt ordet för att i afseende å detta Utskottets betänkande lemna en upplysning. I Kongl. Maj:ts proposition N:o 31, hvarom detta utlåtande handlar, föreslås indragning af åtskilliga länsmansboställen, deribland inom Jönköpings län länsmansbostället i *Östra härads norra distrikt* $\frac{1}{2}$ mantal *Mjögaryd*. Men inom Östra härad finnes icke något länsmansboställe *Mjögaryd*, och derföre anser jag för min del nödvändigt, att frågan återremitteras till Utskottet, på det att Utskottet, som nu endast tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, måtte få tillfälle taga reda på, huru härmed sig förhåller, och hvar detta ifrågavarande boställe är beläget, på det att icke myndigheterna, som få i uppdrag att utarrendera detta boställe, må komma i förlägenhet. Inom Östra härad finnes tre länsmansdistrikt, hvilka benämnas 1:sta, 2:dra och 3:dje länsmansdistriktet, men deremot finnes intet länsmansdistrikt, som benämnes det *norra*. Icke heller finnes der något hemman, som heter *Mjögaryd*, eller någon länsman, som heter *Broberg*, hvilket dock Utskottet här yttrat. Jag har mig deremot bekant, att i *Östbo* härad skall finnas ett länsmansboställe med namnet *Mjögaryd*, men länsmannen inom detta distrikt heter dock icke *Broberg* utan *Boberg*. Bäst synes derföre vara, att ärendet till Utskottet återremitteras, på det att Utskottet må komma i tillfälle att utreda, huru härmed sig förhåller. Jag anhåller alltså om proposition på återremiss.

Herr Wigardt: För min del anser jag, att någon återremiss af betänkandet icke erfordras, utan att man den förutan kan vinna rättelse i det tryckfel, eller kanske snarare skriffel, som här förelupit. I den Kongl. propositionen står det väl, såsom den föregående talaren anmärkte, »Östra» härad, men i statsrådsprotokollet står det visserligen äfven, att bostället *Mjögaryd Mellangården* är beläget i Östra härad, men på samma gång att det ligger i Käfsjö socken, hvilken hör till *Östbo* härad. Likaså uppgifves den nuvarande boställsinnehafvarens namn riktigt till A. Boberg, men detta har i Utskottets betänkande blifvit ändradt till A. Broberg. Rätta förhållandet är sålunda, att bostället ligger i *Östbo* härad af *Jönköpings län*, och att boställsinnehafvarens namn är Boberg. Då detta boställe ligger inom mitt distrikt, känner jag mycket väl till förhållandet och har derföre ansett mig böra meddela dessa upplysningar. För öfrigt har jag beträffande sjelfva saken ingenting att tillägga, ty den af Utskottet tillstyrkta indragningen af bostället gillar jag fullkomligt; på detta boställe har aldrig, så långt tillbaka jag kan minnas, någon länsman bott, och derföre är det till fördel både för statsverket och tjensteinnehafvaren, att det nu indrages.

Herr Samuel Johnson: Efter de upplysningar, som nu meddelats af min sidokamrat, torde någon återremiss icke vara behöflig, hvarför jag återtager mitt derom framställda yrkande, och i stället anhåller om bifall till Utskottets förslag, endast med den ändring, att i motiveringen namnet »Östra härad» utbytes mot »Östbo härad». Hvad beträffar boställsinnehafvarens namn, anser jag mig derom icke behöfva framställa något yrkande.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utlåtandet, med den rättelse i motiveringen för Utskottets hemställan, att de der förekommande orden: »Östra härads» och »A. Broberg» ändrades till: »Östbo härads» och »A. Boberg».

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 41, i anledning af Kongl. Om nedsättning Maj:ts nådiga proposition, angående nedsättning i arrendet för indragna arrendet för fanjunkarebostället N:is 2 och 9 Hörja. indragna
fanjunkare-
bostället N:is 2
och 9 Hörja.

Af Kongl. Maj:t var föreslaget, att Landtbrukaren A. O. Widtfeldt, som genom kontrakt den 10 December 1874 på arrende under 20 år från den 14 Mars 1875 öfvertagit fanjunkarebostället 1 mantal Hörja, N:is 2 och 9 i Hörja socken och Vestra Göinge härad af Kristianstads län, emot ett arrende, oberäknadt ränta å erlagdt städjekapital 1,600 kronor, af dels 400 kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn, att lösas efter tioårigt medelmarkegångspris med tillagd forselersättning enligt författningarna, och dels boställets indelta ränta 27 kronor, af hvilka summor 500 skulle erläggas den 1 Oktober och återstoden den 14 Mars hvarje år, måtte för återstående åren af nu löpande arrendetid, räknadt från den 14 Mars detta år, få utgöra arrendet för bostället med 600 kronor i penningar, oberäknadt ränta å det erlagda städjekapitalet och boställets indelta ränta.

Utskottet hade hemställt,

att Riksdagen icke måtte bifalla, hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende täckts föreslå.

Beträffande denna hemställan, mot hvilken Herrar *C. Ekman* och Grefve *C. Beck-Friis* inom Utskottet anmält reservation, anförde

Herr O. B. Olsson: Jag har icke inom Utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende, och har sålunda icke heller kunnat reservera mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit. För min del hade jag dock väntat, att Utskottet skulle tillstyrkt bifall till den Kongl. propositionen i ämnet, helst som saken blifvit väl utredd genom de handlingar, som för Utskottet varit tillgängliga. Deraf framgår nemligen, att arrendatorn af det ifrågavarande bostället blifvit vid arrendeauktionen af då meddelade uppgifter vilseledd, så att i stället för att, efter hvad då uppgafs, bostället skulle innehålla 448 qvadratref ängsmark, så har, vid den värdering och syn, som sedermera å bostället egt rum, blifvit uttrönt, att till bostället bör allenast 76 qvadratref ängsmark, hvaraf endast 17 äro verklig äng, under det att återstående 59 qvadratref utgöras af backar, som endast kunna begagnas till betesmark. Likaledes har det genom denna värdering upplysts, att afkastningen af ängsmarken kan skattas endast till 140 centner hö, eller, med 10 centner per lass, 14 lass, då arrendatorn beräknat 150 lass årlig afkastning. Arrendatorn har sålunda blifvit i hög grad missledd, och såväl Konungens Befallningshafvande i länet som domänintendenten

Om nedsättning och äfven Kammarkollegium hafva vitsordat, att han på detta arrende i arrendet för gjort stora förluster. Under sådana förhållanden synes det mig, som indragna hade man kunnat vänta, att Stats-Utskottet skulle tillstyrkt rättelse i arrendet för hvarutinnan i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition. Af domän- och 9 Hörja. bostället N:is intendenten och särskilde värderingsmän har föreslagits en nedsättning af arrendet till 540 kronor, under det Kammarkollegium tillstyrkt, att arrendet måtte bestämmas till 600 kronor. Då det ursprungliga arrendet, som han fortfarande betalar, utgör 1,108 kronor, skulle han sålunda, enligt Kammarkollegii förslag, få tillgodonjuta en afprutning af icke fullt 50 procent. Nu säger sig emellertid Utskottet icke kunna göra något åt saken, utan hänvisar arrendatorn att vid vederbörlig domstol söka göra sin rätt gällande. Jag hemställer dock, om detta kan anses rätt lämpligt. Först och främst skulle en dylik rättegång för honom komma att medföra betydliga kostnader, och vidare skulle han under tiden, intill dess frågan blifvit afgjord i alla instanser, sväfva i ovisshet, om han skulle kunna blifva befriad från arrendet eller nödgas behålla detsamma; och detta skulle för honom medföra många svårigheter. Jag hade därför väntat, att, då det var så till fullo konstateradt, att mannen blifvit missledd, Utskottet icke skulle vilja neka honom rättvisa. Man säger visserligen, att detta skulle blifva ett farligt prejudikat för framtiden, och det vill jag icke alldeles bestrida. Men Riksdagen har redan en gång gifvit ett sådant prejudikat, i fråga om ersättning at Byggnästaren Sällström. Der förelåg samma förhållande som här; äfven han hade blifvit missledd. Men Riksdagen har behagat göra honom skadeslös; och jag tror, att det skulle vara Riksdagen värdigt, att äfven göra denne arrendator samma rättvisa. Jag vill för den skull yrka afslag a Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nils Petersson: Det torde kanske vara öfverflödigt att ingå i någon vidare diskussion rörande denna fråga, då det för alla dem, som satt sig in i saken och sett hvad Utskottet i sitt betänkande anfört, bör vara klart, att det icke tillkommer Riksdagen att granska, under hvilka förhållanden och vilkor den ene eller andre arrenderar kronans hemman och lägenheter. Här har arrendatorn sökt visa, att han blifvit vilseledd genom kungörelsen angående arrendet, när den till hemmanet hörande ängsmarken i kungörelsen upptagits till 448 qvadratref, i stället för rätteligen 76 qvadratref. Af de handlingar, som företeddes på afdelningen inom Utskottet, kunde man icke fullt klart se hemmanets areal af åker, äng och afrotningsjord. Det är ju tänkbart, att till ängsmarken inräknats jord, som arrendatorn icke ville anse såsom äng, emedan den varit af mindre god beskaffenhet och icke lemnat den afkastning han beräknat.

Jag tror, att Utskottet ställt frågan på sin rätta punkt genom att hänvisa arrendatorn, i händelse han blifvit vilseledd, att söka rättelse vid domstol och der blifva qvitt arrendet, i hvilket fall hemmanet också kan utbjudas på ny auktion till den högstbjudande. Gifver Riksdagen sig in på att nedsätta arrendeafgifter a kronans utarrenderade hemman och lägenheter, fruktar jag, att vi få alltför många framställningar i sådant syfte. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Den siste talaren tyckte, att detta ärende rör en likgiltig sak. Jag för min del tycker deremot, att den är likgiltig; och jag kan icke förstå möjligheten af ett resonnement som kan öfersättas så här: om vi bestämma oss för att göra rätt i detta fallet, kunna vi blifva nödsakade att göra det i flera andra fall; derfore böra vi akta oss för att göra det nu. Så uppfattade åtminstone jag hans mening.

Här är konstateradt, att en person blifvit vilseledd vid arrendering af en staten tillhörig boställslägenhet. Näväl! Det upptäckes — och jag vill fästa den siste talarens uppmärksamhet på, att här föreligger icke blott arrendatorns egen uppgift om denna upptäckt, utan att vi hafva att stödja oss vid utlåtanden från två eller tre myndigheter, af hvilka väl åtminstone en bör ega något vitsord — jag menar Kongl. Maj:t. Landshöfdingeembetet, Kammarkollegium och Kongl. Maj:t säga enhälligt, att mannen i fråga har rätt, att han verkligen blifvit vilseledd. Och då det nu hemställles till oss att gifva honom rättvisa, så svaras: nej, det går icke an, ty då kunna många andra komma med liknande påståenden. Jag, för min del, anser mig icke kunna på sådana skäl afslå Kongl. Maj:ts proposition, utan förenar mig i den förste talarens yrkande. Det är nog godt och bra, att vi vårda oss om statens affärer; men å andra sidan få vi, i vårt nit för dem, icke vedervåga statens goda namn och rykte. Och det skulle ovilkorligen komma att lida, om vi, oaktadt vi äro öfvertygade, att mannen i fråga lidit orätt i det aftal, han ingått med staten, likväl, af fruktan att nödgas gifva äfven andra rätt, förklara oss icke vilja frivilligt lemna honom den rättvisa han fordrar, utan hänvisa honom att vid domstol dertill tvinga oss. Processlystnad hedrar icke den enskilde, och lika litet staten. Jag förenar mig, som sagdt, i den förste talarens yrkande.

Herr Nils Petersson: Jag vill blott hemställa till den siste talaren, om han kan påstå, att det är Riksdagen, som vilseledd den ifrågavarande arrendatorn. Om han icke kan det, och det således måste antagas, att det är någon statens tjänsteman, som är vållande till misstaget, så är det ju tydligt och klart, att arrendatorn får hålla sig till denne tjänsteman. Blifver någon vid ingåendet af ett aftal vilseledd, så har han ju att på laglig väg söka rättelse. Hvertill tjenade eljest rättsskipningen? Jag förstår icke, huru en person, som är lärd i juridik, kan bestrida en så enkel sak.

Tillika kan man med skäl fordra, att arrendatorn, genom syu på stället eller eljest, förebragt fullständig utredning om skadans belopp. Nu saknar man säker ledning för bedömande af den nedsättning i arrendet, som blifvit föreslagen. Och att bestämma denna nedsättning till den grad på måfå, som här skett, anser jag icke vara Riksdagen och regeringen värdigt. Jag kan icke inse, att Riksdagen på den utredning, som här föreligger, bör gifva sig in på att nedsätta arrendet; och jag yrkar derfor fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Andreasson: Jag beklagar, att jag icke riktigt hörde, hvad den ärade talaren på skånebänken yttrade, ty då hade jag velat svara derpå. Jag begärde ordet i anledning deraf, att en talare på

Om nedsättning i arrendet för indragna fanjunkare- och 9 Hörja. Bostället N:o 2

göteborgsbänken ansåg, att det vore klart, att i sådana fall, som det nu ifrågakarande, Riksdagen borde se till, att icke någon lider orätt. Det är nog godt och väl. Men jag frågar, om det är öfverensstämmande med Riksdagens uppgift, att i liknande fall pröfva, om en arrendator betalar för högt arrende och besluta nedsättning deri, därför att en statens tjänsteman vid utarrenderingen möjligtvis lemnat arrendatorn origtiga uppgifter. Man måste väl söka att på ett rättsligt sätt åstadkomma rättelse derutinnan. Jag har emellertid för min del ingenting emot att hemmanet utarrenderas på nytt; men då här föreliggå olika uppgifter om hemmanets areal, torde det vara mindre lämpligt, att Riksdagen gifver sig in på att pröfva, huruvida arrendet är för högt. Dermed skulle vi komma in på ett kapitel, som blefve vida svarare än till exempel frågor om danaarf, pensioner med flera, hvaraf Riksdagen redan allt för mycket besväras. Det vore verkligen att leda Riksdagens förhandlingar in vidare på afvägar. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Berg: Jag kan icke i allo instämma i hvad den föregående talaren yttrade, ehuru jag är ense med honom deri, att det skulle vara vädligt, om Riksdagen i allmänhet inginge i pröfning, huruvida arrendena för statens egendomar blifvit satta för höga eller för låga. Men om, såsom nu är händelsen, det är ett *faktum*, att ett misstag vid utarrenderingen har skett, om det deraf visar sig, att arrendatorn blifvit missledd, och om detta inträffat genom deras förvällande, som handlat på statens vägnar, då synes mig, att när den, som blifvit vilseledd, kommer och säger: »Jag har blifvit lidande, lät mig få en rättelse», och då vid den häråf föranledda utredningen sig visar, att så verkligen är förhållandet, då, säger jag, synes det icke vara rätt att endast säga: »Ja, jag tror, att du har blifvit lidande, men stäm staten och sök på det sättet att få ut din rätt». Jag tror fast hellre, att det är mera värdigt handladt att frivilligt betala, än att utsätta staten för att af domstol dömas att betala.

Då jag läste den Kongl. propositionen och den utredning, som der är gjord, uppstod hos mig den tanken, att, om jag vore egare till en jordegendom, och en mig underordnad inspektör eller förvaltare begått ett fel, hvarigenom en för utarrendering utfärdad kungörelse blifvit missförstådd, samt arrendatorn komme till mig och sade: »Jag har blifvit lurad», min själ jag då skulle vilja svara: »Stäm mig», utan jag skulle svara: »Låt arrendet gå tillbaka»; och ett sådant svar önskade jag att staten äfven skulle i förevarande fall afgifva. Jag vet, att jag i detta afseende har olika mening med många inom denna Kammare, men, enligt min öfvertygelse, kan det vara hvarken den enskilde eller staten värdigt, att när ett ersättningsanspråk framställes, säga: »Jag tror väl, att, ni har rätt, men jag betalar icke förrän jag blifvit dömd att betala».

Herr Wieselgren: Efter hvad den siste talaren anfört, kan jag icke behöfva säga många ord.

Jag vill likväl påpeka, att det icke är med *tjänstemannen*, som personen i fråga har kontraherat, utan med *staten*. Har den förre

begått något fel, så bör han i laga ordning ansvara derfor; det blir en kriminel fråga. Men här rör saken ett *civilt* rättsförhållande, som, utan inblandning af hvad någon tjänsteman kan hafva felat vid dess tillkomst, kan på det mest praktiska och, jag vågar säga, det mest värdiga sätt kontrahenterna emellan lösas, derigenom att vi bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Jag vill tillika anmärka, att *vi* »pröfva» icke saken på det sätt en föregående talare nyss antydde, hvadan vi heller icke torde för statens säkerhet behöfva hänvisa arrendatorn till domstol för vinnande af rättelse. Pröfningen utföres ju i ena som i andra fallet af myndigheter, hvilka vi väl i lika grad kunna lita på, de administrativa ej mindre än de juridiska.

Jag vidhåller mitt föregående yrkande.

Herr C. A. Larsson: Hvad som inom Utskottet gjorde denna sak mest misstänkt, var, att ifrågavarande arrendator behöfde tre år för att komma underfund med, att han blifvit lurad. En annan skulle hafva upptäckt detta redan första året, då han fått in sin skörd. Nu består hela »lurningen» deri, att landtmätaren kallat en steril mark för äng, men vi veta alla, att marken ofta på gamla kartor och handlingar kallas för äng, så snart det blott fans ett grönt strå, och den icke kunde hänföras till afrösningsjord. Så har äfven varit förhållandet här, men för öfrigt borde väl arrendatorn hafva farit till stället och sett gården innan han inropade arrendet, derfor han betalade icke mindre än 1,600 kronor i städja. Här är ungefär samma förhållande, som med en arrendator i min hemort, hvilken for in till en auktion på ett fanjunkareboställe och betalade 1,800 kronor, då den förre arrendatorn endast betalade 900, och inga skäl funnos att fördubbla arrendesumman. Men han hade aldrig sett bostället förr. Denne arrendator skulle således också kunna haft skäl att säga: »Jag har blifvit lurad». Den arrendator, hvarom tvisten handlar, kunde ju söka sig ifrån arrendet; men det lär han icke vilja gå in på. Dylika misstag inträffa nog på flera ställen, och jag föreställer mig, att, om vi nu skulle bevilja en nedsättning i arrendeafgiften för här ifrågavarande arrendator, vi snart skulle bli öfverhopade med ansökningar om dylika nedsättningar. Har mannen blifvit lurad, så kan han ju, då han har en rättvis sak, stämma Kongl. Maj:t och kronan; och ingenting är lättare: han behöfver blott gå till kronofogden med stämningen och vid tinget blir det sedermera honom lättare än här, att lagligen visa, det han blifvit lurad. Jag anser, att här bör man tillämpa ordspråket: den, som icke ser upp med ögonen, får se upp med pungen.

Herr Danielsson: Jag vill icke bestrida, att mannen i fråga har rätt, men jag tror verkligen, att, om vi nu skulle bifalla en nedsättning af denna arrendeafgift, det skulle kunna leda derhän, att vi finge alltför många dylika framställningar till Riksdagen. Jag har varit i tillfälle att erfara, att rätt många klagomål i enahanda syfte inkommit till Kongl. Maj:t, i hvilka arrendatorerne uppgifva, att de fått mindre egovidd och mindre skörd än de hade förväntat. Men det har också blifvit ådagalagdt, att åtskilliga af dessa klagomål befunnits

Om nedsättning obefogade; och att åtskilliga af desse herrar icke ens vårdat sig om arrendet för att taga reda på handlingar, kartor och beskrifningar, af hvilka, enligt anvisningar i utfärdade kungörelser, underrättelse om den ifrågasvarande egendomens beskaffenhet stått att få. Det oaktadt hafva de sedermera klagat öfver att hafva blifvit i ett eller annat afseende besvikne. Jag skulle nästan tro, att vi här stå inför ett likartadt förhållande. Denne mannen hade troligen varit i tillfälle att se, att ifrågavarande egor å kartan och i skifteshandlingarne blifvit upptagen under rubriken »ängsmark». Och då han sedermera funnit densamma icke vara riktigt gifvande, har han väckt ifrågavarande anspråk. Enligt min åsigt skulle bifall till detsamma framkalla dylika anspråk i oändlighet. Jag vill ingalunda förfäktat en orättvis sak, men för anspråk, sådana som dessa, skulle, derest Riksdagen började gå dem till mötes, bordlistan komma att hårt betungas.

Jag kan således icke annat än biträda Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Enligt den särskilda uppskattning af ifrågavarande lägenhet, som blifvit verkställd just till följd af Konungens Befallningshafvandes förordnande utaf tjenstemän, tillhörande domänförvaltningen — och hvilkas utlåtande således borde ega vitsord —, har ifrågavarande arrende upptagits till 540 kronors värde årligen; således blott till ungefär hälften af det belopp, denne arrendator är skyldig att enligt sitt kontrakt utgifva. Jag har i förbigående velat omnämna detta. Jag begärde ordet egentligen för att till vederläggning upptaga talarens på östgötabanken yttrande, att mannen i fråga hade bort och kunnat se sig bättre före, innan han öfvertog arrendet. Detta påstående må väl vara sant; men tiden var därför icke särdeles lämplig, emedan utarrenderingen egde rum i December månad, då marken var betäckt med alnsdjup snö, och han således icke kunnat urskilja hvad som var åker, äng eller betesmark. Onekligt är, att mannen blifvit missledd och lurad. Alla myndigheter, som yttrat sig i frågan, hafva erkänt det. Påståendet att han under sådana förhållanden borde i laga rättegångsväg göra sin talan mot Kongl. Maj:t och kronan anhängig, är lättare uttaladt än verkställdt; och i allt fall skulle han under processen, med hvars slutliga afgörande kunde dröja ganska länge, sväfva i ovisshet, om han finge behålla bostället eller icke.

Hvad den omständigheten beträffar, att han icke genast anförde klagomål, så må det icke förefalla underligt, att han ville först utröna, huruvida han skulle reda sig med arrendet. Då han sedermera erfarit att han misstagit sig till den grad, att hans hela existens beror på detta för honom olycksaliga arrende, har han nödgats vända sig till staten med anhållan om rättelse. Jag lägger hans sak på Kammararens hjerta, och då jag det gör efter bästa samvete och öfvertygelse, så tror jag mig dermed hafva uppfyllt allan rättfärdighet i denna fråga.

Herr Gustaf Andersson: På samma gång jag beklagar arrendatorn af ifrågavarande hemman, måste jag dock, då här föreligger en principfråga, uttala mina betänkligheter mot att Riksdagen skulle gå in på Kongl. Maj:ts proposition och således medgifva arrendatorn en betydlig nedsättning uti det fastställda arrendet. Ty om Riksdagen

inlåte sig på en sådan väg, skulle Riksdagen utan tvifvel hvarje år få Om nedsättning i arrendet för indragna fanjunkare-bostället N:is 2 och 9 Hörja. många dylika frågor att behandla.

Jag har mig särskildt bekant, att inom mitt kommittentskap inträffat ett fall af ungefär enahanda beskaffenhet som det förevarande. En arrendator har nemligen på god tro arrenderat ett derinom beläget boställe mot ett årligt arrende af 2,000 kronor. Först efteråt fick han erfara, att jorden var af mindre god beskaffenhet, och att egendomen icke kunde draga högre arrende än 1,000 kronor.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr J. Andersson i Tenhult: Hade mannen i fråga kommit in med en anhållan och sagt: jag är lurad, jag vill komma ifrån arrendet, så skulle jag icke haft något att deremot invända. Men då han nu kommer och säger: jag vill hafva arrendet kvar, men jag vill icke betala mer än jag sjelf anser skäligt, kan jag icke medverka till en sådan orimlighet.

Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Granlund: Om här vore fråga om en obetydlig skilnad i den i kungörelsen uppgifna och den verkliga befintliga arealen af den till hemmanet hörande äng, så kunde man vara tveksam, om man skulle biträda Utskottets eller motsidans förslag. Men denna areal säges utgöra, i stället för 448 kvadratref, såsom uppgifvits, i verkligheten icke mer än 76 kvadratref. Under sådana förhållanden hemställer jag, huruvida enskild egare skulle kunna vara nog obarmhertig att, för en ega med en areal af 76 kvadratref, fordra lika stort arrende som det, hvilket beräknats för en egovidd af 448 kvadratref. Jag tror det icke. Och staten bör i detta fall icke handla på annat sätt än den enskilde.

Hvad som i detta fall dock varit för mig mest tilltalande och gör att jag kommer att yrka afslag å Utskottets hemställan, är den omständigheten, att en representant från Skåne, som alltid uttalat och äfven tillämpat principen, att man bör spara med statens medel så mycket möjligt är i alla riktningar, i denna fråga biträdt den Kongl. propositionen. Och jag tror derför, att, då han finner saken rättvis, man kan hafva fulla skäl att biträda hans yrkande.

Jag yrkar således, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte godkänna Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de yrkanden, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 9, angående vissa, ännu ofafgjorda frågor, rörande villkoren för tillverkning af bränvin;

Samma Utskotts memorial N:o 10, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 5, angående stämpelpappersafgiften; och

Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten.

På förslag af Herr vice Talmannen *Wijk* beslöts, att nämnda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 6.

Föredrogos och godkändes Riksdagens kanslis förslag till nedannämnde delar af riksdagsbeslutet:

N:o 1, Ingressen;

N:o 2, Slutmeningen;

N:o 3, angående verkställt val af Justitieombudsman och hans suppleant;

N:o 4, angående val af Fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret;

N:o 5, angående decharge för Fullmäktige i Riksbanken; och

N:o 6, angående decharge för Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *Lars Anderson* i Wall, enligt insändt läkarebetyg, för det närvarande vore af sjukdom hindrad att i riksdagsarbetet deltaga.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 12 på natten.

In fidem
H. A. Kolmodin.